

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINIO PROCESO KATEDRA

DANIELIUS KUPRYS

Verslo teisės specializacijos magistratūros studijų programa

**GRUPĖS IEŠKINYS LIETUVOS IR UŽSIENIO VALSTYBIŲ
CIVILINIAME PROCESU**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Egidijus Krivka

Recenzentas –
lekt. Tomas Daukantas

Vilnius

2007

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1 skyrius. Grupės ieškinys. Grupės ieškinio vieta civilinio proceso teisėje.....	6
1.1. Ieškinys civiliniame procese.....	6
1.2. Grupės ieškinio etimologija ir istorinė kilmė.....	8
1.3. Grupės ieškinio sąvoka.....	11
1.4. Grupės ieškinio vieta ieškininėje sistemoje.....	21
2 skyrius. Grupės ieškinio santykis su kitomis ieškininės gynybos formomis. Grupės ieškinio ypatumai.....	23
2.1. Grupės ieškinio santykis su procesiniu bendrininkavimu.....	24
2.2. Grupės ieškinio santykis su procesiniu atstovavimu.....	31
2.3. Grupės ieškinio ypatumai civiliniame procese.....	37
3 skyrius. Grupės ieškinio vieta bendrosios ir kontinentinės teisės sistemos valstybėse.....	42
3.1. Grupės ieškinio ypatumai bendrosios teisės valstybėse.....	43
3.2. Grupės ieškinio ypatumai kontinentinės teisės valstybėse.....	49
IŠVADOS.....	54
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	56
SANTRAUKA.....	60
SUMMARY.....	61

IVADAS

Problemos formulavimas. 2002 metų pabaigoje Lietuvos civilinio proceso teisėje pasirodė naujas civilinio proceso kodeksas.

2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusiame naujajame civilinio proceso kodekse buvo priimta visa eilė naujovių, iš kurių vienomis svarbiausių galėtume laikyti naujai atsiradusias viešojo intereso apsaugos galimybes. Mūsų dienomis pasaulyje, o kartu ir Lietuvoje vyksta daug pasikeitimų susijusių su naujų civilinių-teisinių santykių atsiradimu. Tuo pat metu naujai atsirandantys materialieji santykiai grandinine reakcija verčia judėti į priekį ir proceso pasikeitimus. Kodekso pagrindu pasirinktas socialinio civilinio proceso modelis turėjo įtvirtinti civilinio proceso teisėje privačių ir viešųjų interesų pusiausvyrą¹, kurią jau ganėtinai seniai reglamentavo išsivysčiusių vakarų šalių teisė. Manytume, jog šie nauji teisiniai santykiai jau penktus metus veikiančiame civilinio proceso kodekse rado savo vietą nagrinėjant visuomeninius teisinius santykius, kurie ir bus nagrinėjami šiame darbe.

Negalime nesutikti su profesoriaus A. Vaišvilos nuomone, jog teisė kyla iš lygiaverčių mainų², kuriuos įgyvendindamas žmogus visuomenėje palaiko socialinę taiką ir rimtį. Tuo tarpu ilgainiui individams šitaip elgiantis, visuomenėje mainų lygiavertiškumo principas standartizuojasi ir virsta nauja socialine tikrove – teise kaip subjektinių teisių ir pareigų vienove³. Atsiranda ne tik privatūs asmeniniai interesai, bet ir tam tikri viešieji, kaip vartotojų teisių gynimas, šeimos vertybių užtikrinimas, mus supančios aplinkos apsauga ir kitos.

Senosios Lietuvoje galiojusios proceso teisės normos naujai atsirandančių civilinių teisinių santykių jau nebegalėjo sureguliuoti. Reikalingi buvo ir nauji civilinio proceso pasikeitimai. Ten, kur kadaise asmenų tarpusavio prieštaravimams patenkinti užtekdavo paprastos individualiosios ginčo teisenos, pastaroji teiseną pradėjo darytis pernelyg neefektyvi ir neekonomiška proceso atžvilgiu. „Griūnant sienoms“ tarp valstybių vis daugėjo teisinių santykių, kurie turėjo globalizuojančių poveikių ir, manytume, logiškas žingsnis buvo išplėsti Lietuvoje civilinį procesą reglamentuojančius teisinius santykius.

Atsirandant naujoms proceso teisės normoms bei kylant poreikiui ginti ne tik individualias vertybes, bet ir tam tikras transindividualias teises, kurioms priklauso tokios teisės kaip teisė į orą, teisingą reklamą, kokybišką produkciją ir kt. Šios teisės priklauso visai bendruomenei, tačiau ne individui, asociacijai, valstybei, kadangi tai – tam tikras „viešasis gėris“, kurio gynimas ir buvo

---

¹ Krivka. E. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos proceso kodekse // Jurisprudencija. 2003. T.37 (29).

² Vaišvila. A. Teisės teorija. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000. P26

³ Vaišvila. A. Teisės teorija. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000. P27

numatytas 2003 m. įsigaliojusiame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse (toliau – LR CPK). LR CPK 49 straipsnis numatė, jog siekiant visuomenėje apginti viešąjį interesą prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos bei tam tikri kiti asmenys, kuriems tokią teisę suteikia įstatymas gali pareikšti grupės ieškinį⁴. Nors vakarų šalių civilinio proceso teisėje (ypač bendrosios teisės sistemos valstybėse) grupės ieškinio teisinis institutas yra įsitvirtinęs jau nuo XXa. pabaigos, Lietuvoje – tai naujas proceso teisės reiškinys. Kita vertus, per penkis šiuo metu galiojančio LR CPK metus ginant viešąjį interesą nebuvo pareikštas nė vienas grupės ieškiny.

Lietuvoje šis civilinio proceso teisės institutas nėra ganėtinai išnagrinėtas. Ir nors pirmasis šiuo klausimu pradėjo domėtis bei padėjo grupės ieškinio teisiniui institutui civilinio proceso kodekse atsirasti prof. V. Mikelėnas, ganėtinai daug šis klausimas buvo analizuojamas doc. dr. E. Krivkos teisiniuose darbuose⁵. Taip pat svarbu pridurti, jog šiuo metu Seime yra svarstomi ir žymūs viešojo intereso apsaugos mechanizmo pakeitimai⁶.

Keliamos tyrimui hipotezės. Kadangi grupės ieškinio institutas yra Lietuvos civilinio proceso teisės naujovė ir nėra dar pakankamai metodinės medžiagos šiuo klausimu, reikalinga nustatyti, kuo grupės ieškinio teisinis institutas pasireiškia Lietuvos civilinio proceso teisėje, ir kuo jis skiriasi nuo kitų valstybių civiliniame procese taikomo šio proceso teisės instituto. Taip pat išanalizuoti šio procesinio instituto svarbą civiliniam procesui bei išsiaiškinti, ar išanalizavus nacionalinę bei užsienio civilinio proceso teisę, galima daryti išvadą, jog grupės ieškiny – pakankamai efektyvi didelės grupės asmenų teisių ir teisėtų interesų gynybos priemonė, kadangi vis dažniau išgirstama grupės ieškinio kritika tiek bendrojoje, tiek kontinentinėje teisėje⁷.

Tyrimo objektas. Grupės ieškinio institutas ištirtintas LR CPK 49 straipsnio 5 dalyje bei grupės ieškiny užsienio valstybių teisėje, jo teorinė ir praktinė analizė.

Tyrimo dalykas. Lietuvos civilinio proceso teisėje vis dar yra jaučiamas didžiulis grupės ieškinio instituto aiškinimo poreikis. Todėl tyrimo dalyku yra pasirenkama esminių problemų analizė taikant civilinio proceso teisės institutą Lietuvoje bei užsienyje, siekiant nustatyti dažniausiai pasitaikančius grupės ieškinio ypatumus kontinentinėje bei bendrojoje teisės sistemose.

---

⁴ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 49 straipsnis.

⁵ Krivka. E. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos proceso kodekse // Jurisprudencija. 2003. T.37 (29). Krivka. E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje // Jurisprudencija. 2004. T.52 (44). Krivka. E. Res judicata principo įgyvendinimo grupės ieškinių procese problemos // Jurisprudencija. 2004. T.53 (45). Krivka. E. Grupės ieškiny – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė // Jurisprudencija. 2007. T.4 (94).

⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5,27,49,83,274,275,296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 96 (1) straipsniu įstatymo projektas, 2006-12-22 Nr.1968 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289618&p_query=&p_tr2= Prisijungimo laikas 2007-11-20.

⁷ Hensler. D.H. Revising The Monstre: New Myths and Realities of Class Action and Other Large Scale Litigation // Duke Journal of Comparative & International Law. 2001. Spring/Summer, Number 2, Volume 11.

Tyrimo tikslas. Atskleisti grupės ieškinio problemas, pateikti jų vertinimą bei galimus sprendimo būdus. Darbe bus bandoma nustatyti grupės ieškinio teisinio instituto naudojimo ypatumus Lietuvos ir užsienio šalių civiliniame procese, siekiama atskleisti probleminius šio instituto taikymo civiliniame procese klausimus bei pateikti teisinį vertinimą dėl grupės ieškinio taikymo Lietuvoje remiantis ilgamete užsienio valstybių, taikančių grupės ieškinį savo civiliniame procese jau nebe pirmą dešimtmetį, patirtimi.

Tyrimo uždaviniai:

- atskleisti grupės ieškinio vietą civilinio proceso teisėje nustatant šio teisinio instituto sąvoką bei vietą ieškininėje gynybos sistemoje;
- išsiaiškinti kokie ypatumai grupės ieškinį atiboja nuo kitų ieškininių gynybos formų;
- pateikti grupės ieškinio teisinio instituto taikymo civilinio proceso teisėje ypatumus;
- pateikti lyginamąją grupės ieškinio ypatumų bendrojoje ir kontinentinėje teisės sistemose analizę.

Siekiant atskleisti ir išsiaiškinti šiam darbui keliamus uždavinius bus analizuojama šalių, taikančių grupės institutą, praktika. Bus bandoma pateikti ir išskirti bendrojoje bei kontinentinėje civilinio proceso teisėje taikomų grupės ieškinių ypatumus siekiant palyginti kuo skiriasi Lietuvoje taikomas grupės ieškinio teisinis institutas nuo JAV, Kanadoje, Anglijoje, Vokietijoje ar kt. šalyse taikomo grupės ieškinio. Pateikiant grupės ieškinio teisinio instituto taikymo civilinio proceso teisėje ypatumus bus remiamasi Lietuvos civilinio proceso teisės mokslininkų: E. Krivkos, V. Mikelėno, V. Nekrošiaus; Rusijos teisininkų: G.O. Abolonino, P.P. Kolesovo ir M.K. Treušnikovo, darbais. Taip pat bus vadovaujama australų teisininko R. Mulheron monografija, brazilų teisininko A. Gidi teoriniais darbais. Darbe plačiau analizuojamas JAV, kaip klasikinis grupės ieškinio modelis, kylantis iš turtinių didelės asmenų grupės interesų gynimo bei kontinentinėje teisėje taikomas grupės ieškinys, kaip viešojo intereso gynimo priemonė.

Tyrimo metodai. Pagrindinis šiame darbe naudojamas metodas – lyginamasis. Šio metodo pagalba bus bandomi palyginti užsienio valstybių praktikoje egzistuojantys grupės ieškiniai su Lietuvos civiliniame procese įtvirtintu grupės ieškinio teisiniu institutu. Ši analizė bus atliekama vadovaujantis sisteminės analizės metodu, kurio pagalba civilinio proceso teisės nuostatos ir grupės ieškinio instituto ypatumai bus aiškinami nuosekliai ir sistemingai. Remiantis loginiu metodu bus bandoma tiksliai pateikti analizuojamą darbe medžiagą bei darbo pabaigoje apibendrinti visą susijusią su šiame darbe nagrinėjamu grupės ieškinio teisiniu institutu, informaciją ir pateikti išvadas.

1. GRUPĖS IEŠKINYS.

GRUPĖS IEŠKINIO VIETA CIVILINIO PROCESO TEISĖJE

1.1. Ieškinys civiliniame procese

Ieškinio sąvoką teisinėje literatūroje mes galime rasti pačią įvairiausią. Tačiau bet kuriuo atveju siekiant nagrinėti ieškinį, kaip teisinės gynybos priemonę, svarbu apibrėžti jį bei nurodyti, kokie yra pagrindiniai ieškinio ypatumai, leidžiantys mums teigti, jog ieškininė gynyba skiriasi nuo kitų.

Tradiciškai galima būtų išskirti *tris pagrindines mokyklas, kurios apibrėžia ieškinio sąvoką*⁸:

1. Ieškinys yra apibūdinamas tik kaip materialiosios teisės institutas, neturintis procesinei teisei realios reikšmės. Ieškinys – subjektinė asmenų teisė ginti savo teises, kurias pažeidė kiti asmenys, nevykdantys savo pareigų (teisė – yra subjektinių teisių ir iš jų kylančių pareigų vienovė⁹). Toliau teisė į ieškinį gali būti charakterizuojama kaip teisė kreiptis į teismą, kaip vienintelę teisingumą vykdančią instituciją (LR CPK, 6str.¹⁰) dėl pažeistos subjektinės teisės ar įstatymų ginamo intereso, atstatymo.

2. Ieškinys yra vienodai svarbus ir proceso, ir materialinei teisei. Šioje mokykloje ieškinys nurodomas kaip dvigubas proceso ir materialiosios teisės objektas be kurio atskirai jis negalėtų egzistuoti nei materialiojoje, nei proceso teisėje. Remiantis materialiąja teise jis gimsta. Siekiant įgyvendinti teisę į ieškinį (materialiąją normą) reikalinga pereiti prie proceso. To pasėkoje ieškinys tampa procesinės teisės dalimi (antra stadija). Tik teismas gali įgyvendinti materialiąją normą, kuri per ieškinį patekusi į teismą teismo sprendimu vėl grįžta atgal, sukurdama tam tikrą teisinę aplinką šalims (ieškovui ir atsakovui).

3. Ieškinys, kaip ir pati teisė pareikšti ieškinį yra neatskiriama procesinės teisės dalis, institutas. Ieškinys suprantamas kaip ne materialiosios teisės dalis, tačiau kaip atskira teisinė kategorija, einanti po materialiosios teisės. Materialioji teisė nurodo kokia yra norma, tačiau tos normos vykdymą perduoda vykdyti teismui, kaip grynai civilinės-proceso teisės institutą. Ieškinys pateikiamas kaip tam tikro teisinio gėrio įgyvendinimo forma, o ne pats teisinis gėris.

⁸ Аболонин, Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.

⁹ Vaišvila. A. Teisės teorija. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 6straipsnis.

Tiksliau apibrėžiant ieškinį galima teigti, jog *ieškinys* – civilinio proceso teisės nustatyta tvarka surašytas pareiškimas teismui dėl asmens ar grupės asmenų teisių ar teisėtų interesų pažeidimo bei prašymas tas pažeistas teises ar interesus tiems nustatytiems ar nenustatytam asmenų ratui, atstatyti. Taigi, galima būtų apibūdinti ieškinį ir materialiosios teisės prasme – kaip tam tikros materialios normos nustatytus teisinius santykius bei tų teisinių santykių įgyvendinimą per proceso teisę.

Kaip jau buvo pažymėta aukščiau, ieškinys iš esmės gali būti priskiriamas materialiajai teisei, tačiau materialiosios normos sukuriama teisiniai santykiai kaip teisingumo forma tegali būti įgyvendinami tik per vienintelę teisingumą vykdančią instituciją – teismą. Šis principas yra bendrasis, įtvirtintas LR Konstitucijoje¹¹. Teismas patį procesą, kuriame yra nagrinėjamas materialiosios normos pažeidimas, vykdo civilinės proceso teisės nustatyta tvarka¹².

LR CPK yra pažymima, jog: „kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas¹³“. Iš to seka, jog galima sugrupuoti asmenis, kurių teises ir teisėtus interesus būtų galima ginti pasitelkiant grupės ieškinio institutą¹⁴:

- asmuo, kuris kreipėsi su individualaus pobūdžio ieškiniu į teismą dėl savo teisių ar teisėtų interesų gynimo;
- asmuo ar asmenų grupės, kurie kreipėsi bendru ieškiniu į teismą dėl savo teisių ar teisėtų interesų gynimo;
- asmuo ar asmenų grupės, kurie nesikreipė tiesiogiai į teismą dėl savo teisių ar teisėtų interesų gynimo, tačiau jų vardu yra kreipiamasi į teismą, ginant viešąjį interesą.

Atsižvelgiant į tai, jog teisės normos pagrindinis tikslas – „vienodo teisinio veiksmingumo priemonėmis apsaugoti visų žmonių teises ir lemti tų teisių įgyvendinimą¹⁵“, tai ir ieškiniu teise stengiamasi aprėpti kuo daugiau asmenų, kurių teises ir teisėtus interesus būtų galima apsaugoti. Kadangi dažnai tokių interesų apsauga yra aktuali ir pačiai visuomenei, tai kylančius ginčus stengiamasi išspręsti visuomenei naudinga linkme. Tai yra siekiant, kad pažeistos teisės ar teisėti interesai būtų atstatyti visiems, kuriems jie ir buvo pažeisti.

¹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės Žinios. 1992, Nr. 33-1014, 109 straipsnis.

¹² Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 // Žin., 2002, Nr. 36-1340, 2 ir 3 straipsniai.

¹³ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 // Žin., 2002, Nr. 36-1340, 5 straipsnio 1 dalis.

¹⁴ Решетникова И.В., Ярков В.В. Гражданское право и гражданский процесс в современной России. С.137

¹⁵ Vaišvila. A. Teisės teorija. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.

1.2. Grupės ieškinio etimologija ir istorinė kilmė

Istoriškai grupės ieškiny s atsirado iš asmeninių turtinių teisių gynimo instituto Anglijos teisingumo teismuose apie XVIa., kai civiliniuose teisiniuose santykiuose atsirado principas, jog teismas negali priimti sprendimo civilinėje byloje, kol visi asmenys, suinteresuotieji konkrečios bylos baigtimi, neįstojo į ją. Pagal šį principą iki civilinio ginčo ir bylos nagrinėjimo pabaigos teisme, prie bylos galėjo prisijungti visi tiesiogiai suinteresuotieji bylos baigtimi asmenys, kurie yra ieškovo arba atsakovo pusėje¹⁶.

Toliau konkretizuojama tiksli grupės ieškinio kilmė Anglijoje – „Taikos aktas“. Šis norminis aktas buvo pradėtas naudoti politiniais tikslais siekiant iškelti bylą grupei partijos narių, tačiau laikui bėgant pastarasis grupės ieškinio vaidmuo pradėjo smarkiai blėsti.

Pats terminas „grupės ieškiny s“ kilo iš anglo-amerikietiškojo pavadinimo „class action“¹⁷. Class – klasė/grupė (lot. *classis* – grupė, skyrius), turinti bendrų požymių objektų visumą¹⁸. Sąvoka „grupė“ turi keltą reikšmių:

- keletas greta esančių žmonių,
- asmenų, kuriuos sieja bendri interesai visuma (asmenys pagal profesiją, užimamas pareigas, atliekamas paslaugas ir kt.), kurių pažeista teisė ar interesas bei juos sieja tam tikras vienijantis veiksnys, suteikiantis galimybę būti šalimi teisme.

Pažymėtina, jog žodis „action“, verčiant iš anglų kalbos, reiškia „ieškinį“ arba „teismo procesą“.

Dažnai teisinėje literatūroje „grupės ieškiny s“ yra pakeičiamas į „kolektyvinį ieškinį“. Pagal etimologiją šios sąvokos skiriasi, tačiau pagal savo teisinę reikšmę jos yra tapačios. Siekiant giliau išanalizuoti grupės ieškinio kilmę reikėtų panagrinėti ir kolektyvinio ieškinio prigimtį neatskiriant jų vienas nuo kito.

Skirtingai nuo „grupės“, „kolektyvinis ieškiny s“ yra kildinamas iš lotyniško žodžio „*collectivus*“, reiškiančio asmenų (kolektyvo) grupę, kurią sieja bendras darbas ar interesai¹⁹. Nors, kaip matome šios sąvokos yra tapačios, tačiau šiame darbe, manytume, reikėtų nenukrypti nuo Lietuvos teisinėje sistemoje labiau suprantamesnio termino – grupės ieškiny s. Pastarąja termino reikšme šiame darbe ir bus remiamasi, kadangi jis tiksliau apibrėžia nagrinėjamų problemų esmę. Grupės ieškinio teisinės reikšmės bus nagrinėjamos analizuojant teisinę literatūrą.

¹⁶ Аболонин Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.

¹⁷ Class action – amerikietiškas terminas reiškiantis „grupės ieškinį“. D.Britanijoje naudojamas – representantive action (atstovų ieškiny s – žod. vert., pagal B. Piesarsko „Anglų-lietuvių kalbų žodyną“)

¹⁸ Virginija Bogušienė ir kiti. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Alma littera, 2005 m.

¹⁹ Kuzavinas. K. Lotynų-Lietuvių kalbų žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996 m.

Remiantis žodžio etimologija matome, jog grupė asmenų, kurią sieja grupės ieškinys, suprantama kaip kolektyvas. Tarkim, civilinio proceso praktikoje remiantis turtais reikalavimais, asmenų visumą galima apibrėžti kaip dažniausiai tarpusavyje net nepažįstamų asmenų grupę, kurią sieja tam tikras teisinis ryšys su ieškovu – grupės atstovu ar jos gynėju (kartu būnant ir visos grupės asmenų atstovu ar jos gynėju). Tam tikrais atvejais asmenys, kurių teisės ar teisėti interesai yra ginami grupės ieškiniu, gali net visiškai nežinoti apie kitų asmenų ar net pačio proceso buvimą. Jie nėra siejami tiesiogiai su asmeniu, kuris pareiškia grupės ieškinį teisme²⁰.

Aukščiau paminėtu atveju, grupę asmenų (ieškovų) jungia bendras ieškinio pagrindas ir dalykas. Dažniausiai pareiškiant ieškinį teisme konkreti asmenų grupė nėra žinoma, tačiau ji gali būti nustatyta vėlesnėse stadijose. Pavyzdžiui, bylos parengimo nagrinėjimui teisme stadijos metu. Taigi, jeigu asmenų grupės sudėtis pateikiant ieškinį nėra konkrečiai aiški, jos negalima vadinti kolektyvu (kartu ir ieškinio negalima vadinti kolektyviniu²¹), o pradžioje ieškinys yra pateikiamas teismui kaip individualus, vėliau gali peraugti į grupės ieškinį.

Svarbu pastebėti, jog turtais pobūdžio grupės ieškiniai kontinentinės teisės valstybėse nėra išplitę iki šių dienų, kai tuo tarpu bendrosios teisės valstybės, kaip Jungtinės Amerikos valstijos, Didžioji Britanija, Kanada ir kitos, dažniausiai ir remiamasi grupės ieškinių teiseną civiliniame procese. Bendrosios teisės valstybėse vis dažniau yra išgirstama kritika turtais pagrindais paremtai grupės ieškinio sistemai. Laimėdamas bylą ieškovo atstovas arba gynėjas (dažniausiai gynėjas – žinomos teisinės paslaugas teikiančios kontoros) susižeria didžiąją dalį grupės ieškiniu paremtų „pajamų“, kai tuo tarpu likę asmenys, kurie yra įvardijami kaip bendraieškoviai grupės ieškinyje, dažniausiai gauna tik vadinamus „susitarimo talonus“²² (angl. – coupon settlements), negaunant realios naudos dėl pažeistų teisių arba tinkamai neatstatant pastarųjų asmenų pažeistų teisėtų interesų.

Visiškai kita situacija aptinkama kontinentinės teisės sistemoje. Čia į pagrindinę poziciją yra iškeliamas socialinis-teisinis grupės ieškinio aspektas, kurio esmė - ginti viešąjį interesą. Kaip teigia E. Krivka²³, nors Lietuvoje veikiantis ir dažnai teisinėje literatūroje kritikuojamas individualistinis liberalusis civilinio proceso modelis yra orientuotas į atskirų individų privačių interesų apsaugą, tačiau Lietuvos teisėkūra vis labiau remiasi socialinio civilinio proceso modeliu bei bando integruoti į civilinį procesą kuo daugiau ir viešojo intereso apsaugos mechanizmų. 2003

²⁰ Аболонин Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.

²¹ Gidi. A., Class Actions in Brazil – A Model for Civil Law Countries // The American Journal of Comparative Law. 2003. Vol.51.

²² Svarbu pastebėti, jog JAV ar kitose bendrosios teisės valstybėse, grupės ieškiniai dažniausiai yra susiję su vartotojų teisių pažeidimais, ar kitais teisių pažeidimais ir ieškinio dalykas būna – turtais grupės asmenų interesai. Už laimėtus ieškinius, vartotojai (bendraieškoviai) gauna nuolaidų kuponus (kitaip vadinami „coupon settlement“ – angl.), įsigyti prekių ar paslaugų pas pagrindinį ieškovą (dažniausiai kokia komercinė įmonė) ar jo gynėją (teisinių paslaugų kontora).

m. įsigaliojusiame naujajame Civilinio proceso kodekse²⁴ pirmą kartą Lietuvos Respublikos teisinėje praktikoje buvo įtvirtintas grupės ieškinio teisinis institutas.

Žymiai anksčiau grupės ieškinio institutas atsirado kitose šalyse (nors būtina pastebėti, jog Lietuva nėra paskutinė valstybė, integravusi į nacionalinę teisę grupės ieškinio institutą). Anglija buvo pirmoji, sukūrusi grupės ieškinio institutą. Vėliau išplitus angliškajai teisei kitose bendrosios teisės valstybėse, pastarųjų vyriausybės XXa. pradžioje pradėjo grupės ieškinio mechanizmą adaptuoti prie savų teisinių santykių. Grupės ieškinio instituto aktualumo klausimą iškėlė JAV, Australija, Kanada ir kitos²⁵.

Pirmoji, kuri labiausiai priartėjo prie mūsų dienomis labiausiai paplitusio grupės ieškinio modelio, buvo JAV. Nors pastarojoje dar iki 1938-ųjų metų buvo ne kartą bandyta gerinti teisės aktus, kurie tiesiogiai apimtų grupės ieškinio institutą, tačiau tokie bandymai baigdavosi nesėkme. 1938-aisiais metais JAV buvo patvirtintos Federalinės Civilinio Proceso Taisyklės, kurių 23-a taisyklė apėmė grupės ieškinio mechanizmą. Realią atsvarą šis teisės norminis aktas pradėjo įgauti tik 50-70-ais XXa. metais sustiprėjus viešajam interesui ginant žmogaus teises ir laisves. Prasidėjusi aktyvi šio procesinės teisės instituto raida atvėrė plačias duris kitoms bendrosios teisės valstybėms taikyti ir pritaikyti nacionalinėje arba apskritai visą institutą, arba adaptuoti jį prie esančių teisinių sąlygų. 1992m. Australijoje buvo priimtas įstatymas „Dėl Federalinio teismo proceso (teisenos)“. Šiuo įstatymu buvo nustatyta galimybė praveisti taip vadinamuosius atstovaujamuosius procesus, kas yra tiesioginė JAV grupės ieškinio analogija²⁶.

Kontinentinės teisės valstybėse grupės ieškinio instituto klausimas pradėjo kilti tik XX a. antroje pusėje. Apie 1970 m. Italijos teisininkai-mokslininkai pradėjo analizuoti šį institutą, tačiau realių žingsnių nesiėmė. Nuo 1977 m. grupės ieškinys įsitvirtino Vokietijos teisėje, 1979 m. Austrijoje, 1994 m. – Olandijos teisėje, 1995 m. Portugalijoje, 2001 m. Ispanijoje. Norėtume pastebėti, kad 2002 m. Švedijos Grupės proceso įstatymas (Grupprattegång) įtvirtino analogiją klasikiniam grupės ieškiniui²⁷, suteikiant teisę grupės nariui kreiptis į teismą su grupės ieškiniu.

---

²³ E. Krivka. Jurisprudencija, 2003, t. 37(29), 26-34

²⁴ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340.

²⁵ Mulheron. R., The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective. Oxford: Hart, 2004.

²⁶ Колесов П.П. Групповые иски в США, Москва: 2004.

²⁷ Teisinėje literatūroje visur yra siūloma vadinti JAV esamą grupės ieškinio modelį – Klasikiniu, kadangi valstybės, kurios naujai integruoja šį teisinį institutą į savo nacionalinę teisinę sistemą, pastoviai lygina savo grupės ieškinio mechanizmus su JAV grupės ieškinio institutu. Taip elgiasi visos valstybės, įskaitant ne tik Kontinentinės teisės bet ir kitas Bendrosios teisės valstybes (Australija, Kanada, D.Britanija ir t.t.)

1.3. Grupės ieškinio sąvoka

Siekiant giliau nagrinėti grupės ieškinio, kaip civilinio proceso teisės institutą, svarbu šį institutą apibrėžti, pateikiant grupės ieškinio sąvoką.

Kaip anksčiau jau buvo minėta, grupės ieškinio instituto poreikis labai išaugo XX a. viduryje, kai teisiniai santykiai ėmė įgauti visai kitokį pobūdį, plečiantis globalizuojantiems veiksniams pasaulyje bei iškilus vis didesniam poreikiui ginti platesnes žmonių mases. Tokių gynybos priemonių paprasti civiliniai-teisiniai santykiai, apsiribojantys individualaus ieškinio institutu, aprėpti nebegalėjo.

Grupės ieškiny, kaip civilinio proceso teisės institutas, apibrėžiamas labai įvairiai. Atsižvelgiant į tai, jog JAV grupės ieškinio modelis šiame darbe suprantamas kaip klasikinis, šios šalies teisininkų apibrėžimas bus laikomas – klasikiniu. Kadangi Lietuvoje šis teisinis institutas dar nėra labai išplėtotas ir pakankamai išanalizuotas, tad Lietuvos civilinio proceso teisės rėmuose bus taikoma bendrinė kontinentinės teisės sistemos valstybių sąvoka (remiantis grupės ieškinį savo darbuose mininčius teisininkus V. Mikelėną, E. Krivką²⁸ ir kitus).

Populiarioji grupės ieškinio sąvoka apibrėžia grupės ieškinį kaip:

- ieškinį, kurį pateikus teismui, „grupės atstovas“, atstovaudamas kitus grupės narius, gali prašyti pažeistų teisių ar teisėtų interesų teisminės gynybos dėl pastarųjų pažeidimų, kuriuos minimai grupei asmenų įvykdė vienas ir tas pats pažeidėjas;
- grupės ieškiny, ieškovams su nežymiais teisiniais reikalavimais suteikia teisę į savo ieškinį patenkinimą iš vieno ir to paties atsakovo (pagal tą patį ieškinio dalyką)²⁹;
- grupės ieškiny – tai pareiškimas, pagal kurį vienas ar daugiau ieškovų gali pareikalauti jungtinio (bendro) dalyvavimo teismo procese prieš atsakovą ar atsakovų grupę, pažeidusių analogiškas visiems ieškovams teises³⁰.

Svarbu tiksliai apibrėžti grupės ieškinį, todėl šiame darbe labiausiai paplitusiomis visuomenėje grupės ieškinio sąvokomis nesinaudosime, o bandysime nustatyti klasikinę grupės ieškinio teisinio instituto sąvoką remiantis teisės aktais.

Pirmą kartą grupės ieškiny buvo apibrėžtas 1966 m. JAV Federalinių civilinio proceso taisyklių (toliau – FCPT), 23-oje Taisyklėje. Šioje taisyklėje buvo nustatyta, jog grupės ieškiny –

²⁸ Lietuvos civilinio proceso teisėje nėra daug teisinių veikalų grupės ieškinio instituto tematika. Pirmasis apie pastarąjį institutą prakalbo V. Mikelėnas, kurio iniciatyva grupės ieškinio instituto šaknys atsirado ir naujajame LR CPK, išleistame 2003m. Vėliau grupės ieškiny buvo plačiai nagrinėjamas E. Krivkos darbuose bei aptariamais ir kitų teisininkų moksliniuose darbuose.

²⁹ The Notice of Chitwood & Harley Law firm.

http://findarticles.com/p/articles/mi_m0EIN/is_2002_July_17/ai_89137727 Prisijungimas. 2007-09-14.

³⁰ Ten pat.

tai ieškininės teisenos rūšis, kai yra pareiškiamas vienas ieškinys asmeniui ar grupei asmenų, kito asmens ar grupės asmenų, atstovaujant vieno ar daugiau atstovų bei esant šioms sąlygoms³¹:

- grupė yra tokia didelė, jog visų jos asmenų dalyvavimas procese būtų tiesiog neįmanomas;
- grupę jungia vienas bendras teisės ar fakto klausimas;
- grupės atstovų reikalavimai bei prieštaravimai yra tiesiogiai tapatūs ir panašūs visai grupei;
- atstovai vienodai nešališkai ir adekvačiai³² gins visos grupės narių pažeistas teises ar teisinius interesus.

Šie keturi komponentai sudaro grupės ieškinio pagrindą, be kurio grupės ieškinys negalėtų būti apibrėžiamas kaip atskiras civilinės proceso teisės institutas. Savitu vertinamuoju bet kurio grupės ieškinio požymiu yra išskiriama galimybė grupės ieškiniu ginti ne atskiro asmens teises ar teisėtus reikalavimus, tačiau visos grupės asmenų. Visa grupė apimtų pernelyg daug fizinių ar juridinių asmenų, kurių tiesioginis dalyvavimas ne tik apsunkintų ieškinio nagrinėjimą teisme, bet ir būtų praktiškai fiziškai sunkiai įgyvendinamas, todėl yra nustatoma taisyklė, jog nagrinėjant grupės ieškinį, grupę atstovauja atstovaujantysis ieškovas (*representative plaintiff*)³³.

Svarbu pabrėžti, jog grupės ieškinys negalėtų būti nagrinėjamas nesant vieno bendro visos grupės teisėto intereso³⁴. Grupės atstovavimo pagrindiniu požymiu galima išskirti nuolatinį grupės atstovo/atstovų³⁵ procesinių-teisinių santykių su atsakovu palaikymą, tuo pat metu atstovams ne tik tinkamai atstovaujant visos grupės interesus procese, tačiau ir teikiant grupės nariams informaciją dėl bylos eigos. Kaip minėta, grupę atstovauja atstovaujantysis ieškovas. Siekiant, jog būtų tiksliai nustatomi visos grupės reikalavimai ar prieštaravimai, teismo procese bei bendraujant su atsakovu, pastarasis tampa svarbia grandimi tarp visos grupės asmenų, teismo ir atsakovo, prižiūrint ir kontroliuojant visą grupės ieškininės teisenos eigą.

Nesant nors vienai iš FCPT 23 taisyklėje paminėtų sąlygų grupės ieškinys negalėtų būti inicijuotas. Tai yra labai svarbus momentas, leidžiantis ieškovams išnaudoti kitus civilinius

---

³¹ Federal Rules of Civil Procedure. IV Parties. Rule 23. Class Actions.

³² Norint kad grupės atstovui būtų suteikta teisė atstovauti grupę, jo atstovavimą turi patvirtinti teismas.

³³ Vienoje iš Bendrosios teisės sistemoje nagrinėtų bylų buvo netgi gerokai viršytas 1.000.000 ieškovų skaičius.

³⁴ Reikalinga, jog visus prie grupės ieškinio prisijungiančius asmenis vienyty pažeista vienoda teisė ar teisėtas interesas. Bendras grupės interesas, įskaitant ir faktines bylos aplinkybes privalo būti iškeliamas virš atskirų grupės narių reikalavimų (pvz., atskirų grupės narių pažeistos teisės, nesudarančios grupės ieškinio dalyko, galėtų būti tenkinamos, pateikiant teismui individualų ieškinį).

³⁵ Atskirus asmenis gali atstovauti jų pačių atstovai (teisines paslaugas teikiantys asmenys), tačiau apjungus atskirus teisinius reikalavimus, tarp atstovų yra išrenkamas vienas bendras ieškovo atstovas (dažniausiai, teisines paslaugas teikianti įmonė), kuris informuoja grupės asmenų atstovus apie proceso eigą. Pastarieji savo ruožtu atstovaudami ieškovus (kaip grupės vienetus), informuoja juos. Žinoma, gali ir nebūti vidurinėsios atstovaujamosios grandies. Tokiu atveju, ieškovai išrenka vieną, tiesioginį savo atstovą (*representative plaintiff*).

procesinius pažeistų teisių ar teisėtų interesų gynybos būdus, nesigriebiant grupės ieškinio ieškininės teisenos. Teismo diskrecijai yra paliekama nuspręsti, ar ieškinys galėtų atitikti visus formalius reikalavimus, siekiant jog jis peraugtų į grupės ieškinį. Ši taisyklė yra tikrai labai svarbi, norint, jog nebūtų pažeidžiamas viešasis interesas. Bet kuriuo atveju, jeigu tarkim, vyksta bylos nagrinėjimas ir egzistuoja procesinis-teisinis ryšys tarp šalių, iš kurių viena dalyvauja procese, kai kita nedalyvauja, teisiškai nepažeidžiant civilinio proceso nustatytos tvarkos, teismas proceso eigoje turi teisę priimti teismo sprendimą byloje, kuris sukurs teises pasekmes ne tik dalyvaujančiai šaliai, bet ir nedalyvaujančiai³⁶. Tai gali sąlygoti viešojo intereso pažeidimą, dėl to procesinis atstovavimas svarbus momentas, siekiant jog grupė būtų tinkamai informuojama apie bylos eigą teisme bei savo ruožtu tinkamai atstovaujama.

Kaip minėjome, norint apginti asmenų teises ar teisėtus interesus, reikalinga nustatyti materialiosios normos pažeidimo faktą. Jeigu pagal nustatytą teisės normos pažeidimo laipsnį, atsiranda ne vienas asmuo, kurio teisė ar teisėtas interesas buvo pažeistas, atsiranda toks civilinio proceso teisės institutas, kaip grupės ieškinys. Tačiau atsiradus didelei grupei su ta pačia pažeista teise, teismui yra suteikta teisė apjungti teisingus ir teisėtus grupės asmenų reikalavimus į vieną bylą. Šis principas yra įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos teisėje³⁷. LR CPK 7 straipsnyje yra nurodyta, jog „Teismas imasi LR CPK nustatytų priemonių, kad būtų užkirstas kelias procesui vilkinti...“ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos³⁸ 6 straipsnio pirmojoje dalyje įtvirtinta žmogaus teisė, užtikrinanti, jog byla būtų išnagrinėta per kuo trumpesnę laiką. Kaip matome, pagrindai atsirasti grupės ieškinio atskiram institutui yra ir mūsų nacionalinėje teisėje. Kol kas civilinio proceso teisėje, yra tik šio instituto užuomazgos. Taigi, grupės ieškiniumi kilti yra reikalingas tam tikras teisinis faktas, kuris vienytų konkrečią asmenų grupę ir pastarąjį faktą, kaip būtinąją ieškininės gynybos priemonę apibrėžtų teismas, į kurį būtų kreipiamasi. Kai grupė asmenų, arba jų atstovas kreipiasi į teismą su ieškiniu, teismo arba ieškovo prerogatyva turi būti nustatomas asmenų ratas, kuris yra kaip pagrindinis kriterijus leidžiantis individualiam reikalavimui peraugti į grupinį³⁹. Tačiau taipogi svarbu paminėti, jog asmenų grupė neturėtų būti vertinama, kaip tiksliai apibrėžtų asmenų ratas.

Asmenų, dalyvaujančių grupės ieškinyje ieškovais ratas gali ir nebūti tiksliai apibrėžtas. Neapibrėžtu asmenų ratu gali būti laikomas nenustatyto skaičiaus, tačiau numanomai didelis potencialių ieškovų ratas, neleidžiantis įtraukti į procesą visų nukentėjusiųjų nuo vieno ir to paties

---

³⁶ Federal Rules of Civil Procedure. 2007 Edition. Anderson Publishing Co, 2007.

³⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 7 straipsnis.

³⁸ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (papildyti)

³⁹ Колесов П.П. Групповые иски в США, Москва: 2004.

atsakovo veikos (ar neveikimo) bei apjungtų kartu tapataus ieškinio dalyko ir objekto⁴⁰. Toks potencialių ieškovų ratas nebūna tiksliai žinomas nei iki teismo proceso pradžios nei po jo pabaigos. Teismas išsprendžia bylą tiksliai nežinodamas kieno tiksliai pažeistoms teisėms apginti yra priimamas sprendimas, todėl priima sprendimą prieš atsakovą, pripažindamas arba nepripažindamas pastarojo kaltę, kartu nepriimant sprendimo dėl kiekvieno iš ieškovų asmeniškai, visa apimtimi. Kitaip tariant, teismas sukuria teismo prejudiciją ir palieka galimybę atsirasti procesinio bendrininkavimo institutui.

Antra svarbi sąlyga, be kurios negalėtų būti grupės ieškinio, pagal JAV FCPT 23 taisyklę – grupę jungia vienas bendras teisės ar fakto klausimas. Teisės teorija teigia, jog „teisės normos dažnai numato, kad atsirastų, pasikeistų ar pasibaigtų teisiniai santykiai, reikia ne vieno, o kelių tarpusavyje susijusių faktų“⁴¹. Tam tikri teisiniai faktai, pagal kuriuos galima būtų nustatyti pažeistas teises normas, apibrėžia *bendrą ieškinio dalyką* – teisės normų reguliuojamą teisinį santykį, kuris buvo pažeistas. *Grupės ieškinio dalykas* – ginčijamos bendros visai grupei subjektinės teisės, pareigų nevykdymas, teisiniai santykiai ar pažeista materialiosios teisės norma vieno ar kelių atsakovų veiksmais ar neveikimu padaryta grupei ieškovų. Grupės ieškinį pateikiantys ieškovai, šiuo atveju, gali būti interpretuojami kaip asmeninį interesą turinčių asmenų grupė su individualiais reikalavimais, kurie esant grupės ieškinio dalyko ir objekto⁴² sutapčiai, perauga į vieną bendrą grupės ieškinio dalyką ir tampa vienu bendru reikalavimu. Vadinasi, visus grupės narius turi vienyti vienas bendras reikalavimas, nukreiptas į atsakovą. Teismo prerogatyvai yra priskirta teisė pripažinti dalį ar visus tam tikrų ieškovų reikalavimus bendrais. Svarbu tai, jog reikalavimai būtų pagrįsti tomis pačiomis teisinėmis ar faktinėmis aplinkybėmis, nežiūrint į tai, kad individualių ieškovų reikalavimai ir nebus visiškai identiški vienas kitam⁴³. Jeigu tam tikrų ieškovų konkretūs reikalavimai išsiskirs nuo vieno bendro grupės ieškinio dalyko, ieškovams išlieka teisė pareikšti atskirus reikalavimus teisme individualios ieškininės teisenos pagrindu.

Norint pateikti grupės ieškinį teismui reikalinga tiksliai (ar apytiksliai) apibrėžti tam tikrą asmenų grupę, kurią atstovaujantis ieškovo atstovas teismui pateiktų apibendrintus teise ar faktu pagrįstus ir bendrus (tapačius) pastarajai asmenų grupei, reikalavimus⁴⁴. Jeigu nustatome, jog tam

⁴⁰ Багаева Н.С. Судебная защита прав и интересов неопределенного круга лиц.

⁴¹ Vaišvila. A. Teisės teorija. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.

⁴² Objektas grupės ieškinio instituto sampratoje, yra išreiškiamas kaip tam tikras teisinis gėris (bendras arba kitaip, viešasis grupės interesas), kurio patenkinimui grupė vieno asmens vardu (representative plaintiff) kreipiasi teisma. Svarbu paminėti, jog civilinio proceso teisės teorijoje ir praktikoje, nagrinėjant civilines bylas dažniausiai gynybos objektas – privatus interesas, tačiau grupės ieškinio institute, esant pagrinde neapibrėžtai asmenų grupei, iškyla viešasis interesas ginti pažeistas teises ar teisėtus interesus asmenų, kurių ratas gali būti neapibrėžtas ir tiksliai nustatytas iki pat teismo sprendimo priėmimo dienos.

⁴³ Колесов П.П. Групповые иски в США, Москва: 2004.

⁴⁴ Teismo kompetencijai yra priskirta nuspręsti, kokius reikalavimus ar pagrindus laikyti esminiais grupės ieškinio reikalavimais.

tikros grupės asmenų pagrindiniai teisės ir fakto klausimai, kuriais yra grindžiamas ieškininis pareiškimas yra bendri, tai galime pereiti prie trečiojo 23-ios FCPT taisyklės požymio: grupės atstovų reikalavimai bei prieštaravimai yra tiesiogiai tapatūs ir panašūs visai grupei.

Trečiasis pastarosios taisyklės požymis yra glaudžiai susijęs su antruoju. Kadangi yra pažeistos grupės asmenų bendros teisės, teisiniai interesai, ar yra nustatyti tam tikri faktai, leidžiantys identifikuoti pažeidimą kaip nusižengimą materialiajai civilinės teisės reglamentuojamai normai, tai galima pastaruosius nusižengimus apjungti į vieną bendrą grupę kaip tapačius vienas kitam⁴⁵. Kitaip tariant, iš tapačių teisiniais ar faktiniais duomenimis pagrįstų reikalavimų išplaukia tapatūs grupės atstovų reikalavimai ar prieštaravimai, kurie bus panašūs visai grupei. Tai yra grupę ieškovų vienijantys veiksniai.

Bendrojoje, kaip ir kontinentinėje civilinio proceso teisėje, vienu iš pagrindiniu principų yra laikomas *teismo sprendimo privalomumo principas*⁴⁶. Įsiteisėjęs teismo sprendimas nepriklausomai nuo to, ar jis yra šaliai palankus, ar nepalankus, yra visada šaliai privalomas ir turi būti vykdomas. JAV 23-os FCPT taisyklės 2-ame ir 3-ame reikalavimuose grupės ieškiniui nustatyti vertinimai, ar grupės ieškinį pateikiančių ieškovų reikalavimai yra susiję vienas su kitu ir tapatūs vienas kitam, nėra bereikšmiai ir nereikalingi. Kadangi teismo sprendimas nepriklausomai nuo jokių aplinkybių įsigaliojimo, yra privalomas šalims dalyvavusioms teismo procese, vadinasi yra susiduriama su tuo momentu, jog jeigu ieškovo atstovas, atstovaujantis neapibrėžtam asmenų ratui, pralaimėtų bylą, neigiami bylos pralaimėjimo veiksniai būtų juntami ir nedalyvavusiems, bet numanomiems grupės asmenims⁴⁷. Dėl pastarojo momento grupės ieškinio institutas bendrosios ir kontinentinės teisės šalyse yra labai kritikuojamas.

Vadovaujantis klasikiniu grupės ieškinio instituto vertinimu bei analizuojant bendrosios teisės valstybių civilinio proceso teises normas galima priėti išvados, jog imant tarkim, turtinio pobūdžio grupės ieškinius⁴⁸, teisinis grupės ieškinių institutas yra panaudojamas tik kaip „*ultima ratio*“, kai jau visos kitos galimos teisinės civilinės-procesinės priemonės yra išnaudotos ir neįmanoma vadovaujantis proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principu greitai išspesti ginčo, procese dalyvaujant grupei asmenų. Jeigu teismas nustato, jog ginčas, kuriame dalyvauja grupė asmenų, pagal pateikiamas faktines aplinkybes ir nurodytus pagrindus gali būti išspręstas per

---

⁴⁵ Turint omenyje, jog yra tam tikra grupė asmenų, kurių buvo pažeistos teisės ar teisiniai interesai ir teismo yra jau nustatytas bei pripažintas grupės ieškinio reikalavimo bendrumas.

⁴⁶ Teismo sprendimo, nutarties, įsakymo ir nutarimo privalomumo principas yra įtvirtintas ir LR civilinio proceso kodekso 18 straipsnyje.

⁴⁷ Pagal šį principą, teismo procese nedalyvavę asmenys, tačiau priklausantys pralaimėjusiai pusei, privalėtų atsakyti solidarai.

⁴⁸ Turtinio pobūdžio grupės ieškinyje yra visomis prasmėmis „skaudžiausias“ pralaimėjusiajai šaliai, kadangi dažniausiai turtinio pobūdžio bylose pralaimėjusiajai šaliai gresia didžiulės piniginių sankcijų ir brangiai kainuojančių teismo proceso išlaidų padengimas.

ganėtinai trumpą laiką neinicijuojant grupės ieškininės teisenos, teismas turi teisę pagal nurodytą pagrindą atsisakyti asmenų grupei iškelti grupės ieškinį. Kitu pagrindu atsisakyti iškelti grupės ieškinį teismas gali nurodyti nustatęs kokias nors faktines aplinkybes, kurios verstų manyti, jog asmenų grupės atliekami veiksmai bus nepakankamai efektyvūs ir gali konfrontuoti su grupės narių individualiais reikalavimais.

Teisėnėje literatūroje yra nurodomi tokie teismo atstovavimo bruožai: teisiniai santykiai, kai tam tikras ieškovo ar atsakovo įgaliotas asmuo (turintis teisę atlikti teisinius veiksmus), atlieka civilinio proceso teisės normų⁴⁹ reglamentuojamus teisinius veiksmus teisme, atstovui ieškovo ar atsakovo suteiktų įgaliojimų rėmuose bei veikiant ieškovo ar atsakovo vardu ir jų naudai. *Atstovas civiliniuose procesiniuose teisiniuose santykiuose* – proceso dalyvis, siekiantis tam tikro teismo rezultato savo atstovaujajam.

Paskutinis grupės ieškinio ypatumas pagal JAV FCPT 23-ą taisyklę – atstovai vienodai nešališkai ir adekvačiai turi atstovauti ir ginti visos grupės narių pažeistas teises ar teisinius interesus. Grupės ieškinio institute grupės asmenų atstovavimas yra taip pat labai svarbus, kadangi atstovaujama yra visa grupė asmenų, neišskiriant nė vieno konkretaus asmens ir pastarosios grupės vardu atstovas (vienas ar daugiau asmenų) dalyvauja byloje kaip proceso šalis. *Grupės asmenų atstovavimui klasikiniame civilinio proceso teisės aiškinimo doktrinoje yra išskiriami tokie pagrindiniai reikalavimai*⁵⁰:

1. Atstovaujančiosios šalies pakankamumas.

Pagal šį reikalavimą teismo pareiga prieš bylos nagrinėjimą nustatyti, ar grupės ieškinį pateikiantys asmenys užima pakankamai stiprią poziciją teismoje ir, ar jie savo reikalavimus grindžia tinkamais įrodymais, kurie pagrįsti ir grupės asmenų reikalavimuose nėra savanaudiškų tikslų, nesusijusių su jų pažeistomis teisėmis ar teisėtais interesais. Vadovaudamasis šiuo reikalavimu, teismas taip pat privalo patikrinti, kokie ryšiai yra tarp grupę atstovaujančiojo asmens ir gynėjo (advokato). Siekiant teismo proceso nešališkumo, tarp pastarųjų asmenų negali būti jokių šeimininių ar turtinių-finansinių ryšių.

2. Grupės asmenų gynėjo kompetencija.

Kadangi grupės ieškiniai paprastai yra labai sudėtingi bei yra nagrinėjami ilgą laiką tarpą, teisėjas turi įsitikinti, jog grupės asmenų gynėjas sugebės tinkamai ir pakankamai efektyviai

---

⁴⁹ Atstovavimas apskritai, apima visas teismo atstovavimo rūšis, tačiau kadangi šiame darbe yra nagrinėjami civiliniai procesiniai teisiniai santykiai, galvoje turima omenyje tik atstovavimą pagal civilinį procesą reglamentuojančius teisės aktus.

⁵⁰ Kadangi grupė asmenų (ieškovai) iš savo tarpo išsirenka atstovą (representative plaintiff), kuris juos atstovauja kaip „pagrindinis ieškovas“, teismui yra svarbu jog šis atstovas tinkamai atstovautų visą grupę ir nebūtų keičiamas dėl grupės asmenų vidinių prieštaravimų.

atstovauti grupės asmenų interesus ir nepriklausomai nuo aplinkybių, sugebės dalyvauti teismo procese iki pat sprendimo priėmimo.

3. Vidinio ginčo nebuvimas grupės viduje.

Teismas privalo įsitikinti, jog nėra grupės asmenų viduje vidinių nesutarimų, kurie leistų ar sudarytų pagrindą ieškinių reikalavimų atsisakyti arba juos keisti. Taip pat įsitikinti, jog dėl vidinių konfliktų, nebūtų keičiami grupės asmenų atstovavimo santykiai

Taigi, klasikinę grupės ieškinio sąvoką galėtume suformuluoti sekančiai: *grupės ieškinys* – tai teisinė procedūra, leidžianti grupės asmenų reikalavimus (ar dalį reikalavimų) prieš tą patį atsakovą pateikti vienu ieškiniu. Grupės ieškinyje vienas ar daugiau asmenų, atstovas (*representative plaintiff*) gali pateikti ieškinį pats arba grupės (*class* – angl. grupė) asmenų vardu, kurių teisė ar teisėtas interesas buvo pažeistas tuo pačiu ar panašiu teisės pažeidimu, kurį nurodo (apibendrina) ieškovo atstovas, nurodydamas esminius teisės ar fakto klausimus, kuriuos ir gina ieškovo atstovas (viešasis interesas). Tik ieškovo atstovas (*representative plaintiff*) yra tiesiogiai pripažįstamas proceso šalimi. Asmenų grupė ne visada yra tiksliai identifikuojama individualiai, tačiau yra nustatoma apytikriai. Bet kuriuo atveju, asmenų grupei, atsižvelgiant į viešąjį interesą, teisme priimtas teigiamas ar neigiamas grupei sprendimas bus teisiškai įpareigojantis visai asmenų grupei⁵¹.

Pastarasis klasikinis apibrėžimas buvo pateiktas 1979 m. Australijos civilinio proceso teisės doktrinoje. Kontinentinėje teisėje pirmoji savo teisinėje sistemoje grupės ieškinio teisinį institutą adaptavo Brazilija⁵². Brazilijoje grupės ieškinys apibrėžiamas kaip grupės atstovo, visos grupės vardu pareikštas ieškinys teisme, siekiant apginti visų grupės narių teises ir sprendimas priimtas išnagrinėjus tokį ieškinį tampa įpareigojančiu visai grupei. Taigi, pagal šį apibrėžimą, galima būtų išskirti tokius *grupės ieškinio elementus*⁵³:

1. Grupės atstovo buvimas;
2. Bendras grupės reikalavimas, sudarantis grupės ieškinio pagrindą ir dalyką;
3. Priimto sprendimo galia visai grupei.

Šie trys elementai yra pagrindas grupės ieškiniui kilti. Kaip matome, pagal grupės ieškinio pagrindinius elementus kontinentinėje teisėje grupės ieškinio supratimas labai skiriasi nuo klasikinio. Tačiau mokslininkai teisininkai pagal šiuos skirtumus kontinentinės teisės apibrėžiamo

---

⁵¹ Ši bendrinė sąvoka buvo pateikta, išstudijavus sekančius dokumentus: <http://www.alrc.gov.au/index.html> ALRC (Australian Law Reform Commission), Access to the Courts-Class Actions (Discussion Papers 11, 1979).

⁵² Gidi. A., Class Actions in Brazil – A Model for Civil Law Countries // The American Journal of Comparative Law. 2003. Vol.51.

⁵³ Ten pat.

grupės ieškinio neišskiria kaip analogijos bendrosios teisės valstybių grupės ieškiniui. Tiesiog dėl pačių teisinių sistemų skirtumų, atsiranda ir tam tikrų skirtumų tarp teisinių institutų.

Tikslinga išskirti ir kontinentinėje teisėje naudojamo *grupės ieškinio instituto* tokius papildomus bruožus⁵⁴:

1. Viešųjų interesų gynimas;
2. Draudžiamąjį bei įpareigojantį pobūdžio teismo sprendimas;
3. Neapibrėžto asmenų rato asmenų gynimas;
4. Valstybės vaidmuo grupės ieškinyje.

Viešųjų interesų gynimas. Kaip yra pripažinęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, iškeldamas asmens ir visuomenės interesų derinimo problemą iki konstitucinių principų lygmens – „viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena iš svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų“. Nors ir viešasis interesas yra suprantamas įvairiose valstybėse – skirtingai, tačiau bendrine prasme jis apibūdinamas kaip tam tikras žmonių, kaip visuomenės narių bendras interesas. Kadangi šis interesas yra svarbus kaip socialinė-visuomeninė vertybė, kontinentinės teisės šalys šį institutą iškelia kaip vieną svarbiausių ginant asmenų grupės interesus. Remiantis viešuoju interesu visuomenė gali būti ginama nuo daromos žalos sveikatai, vartotojų teisėms, aplinkosaugai bei kitoms viešosioms sritims⁵⁵.

Draudžiamąjį bei įpareigojantį pobūdžio teismo sprendimas. Grupės ieškinio teiseje priimamas teismo sprendimas šalims yra draudžiamąjį bei įpareigojantį pobūdžio. Teismo sprendimu yra nustatoma ir patvirtinama grupės asmenų patirta žala (nuostoliai), tačiau šiuo sprendimu teismas patenkina grupės reikalavimus kaip bendruosius, neišskiriant individualių. Jeigu iškiltų nesutarimas grupėje dėl kiekvieno iš grupės asmenų patirtos žalos patenkinimo, nepatenkinti asmenys privalėtų kreiptis į teismą su individualaus pobūdžio reikalavimais. Iš čia ir iškyla grupės ieškinio tipas – apibrėžtos ir neapibrėžtos asmenų grupės ieškiniai. Dėl apibrėžtos asmenų grupės ieškinio supratimo, rodos, problemų ir nekyla. Teismo sprendimas priteisti iš atsakovo padarytos žalos atlyginimą galioja visai grupei, o teismo priteisiamas „atlyginimas“ yra išdalijamas tarp žinomos (apibrėžtos) grupės asmenų. Neaiškumo kyla dėl neapibrėžtų asmenų rato,

⁵⁴ Аболонин Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.

⁵⁵ *Portugalijos civilinio proceso kodekso 26A straipsnis* nustato, kad bet kuris asmuo ar asociacija turi teisę pareikšti grupės ieškinį, siekiant jog būtų nutraukta veika, kuria yra daroma žala visuomenei (viešajam interesui).

Ispanijos civilinio proceso kodekso 11 straipsnyje yra nustatyta, jog vartotojų teises ginančios organizacijos yra įgaliotos pareikšti grupės ieškinį, siekiant apginti savo narių ar savo, kaip organizacijos, kenksminga veika pažeistas teises. Implementation of Directive 93/13/EEC in Portugal

http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/private_enforcement/national_reports/portugal_en.pdf
Prisijungimas 2007-09-12.

kadangi civilinio proceso teisė nustato dviejų pakopų teiseną: pirma įvyksta neapibrėžtų asmenų rato pažeistų teisių ar teisėtų interesų ieškininė teiseną ir teismas priima sprendimą; o antra pakopa pateikiami individualūs grupės asmenų reikalavimai teisme individualaus pobūdžio ieškininės teisenos būdu⁵⁶.

Neapibrėžto asmenų rato gynimas. Civilinio proceso teisėje ieškiniai, kuriais yra ginami asmenys (asmenų grupė), kurių galutinis ratas iki pat teismo sprendimo priėmimo dienos nėra iki galo žinomas, vadinami neapibrėžto asmenų rato grupės ieškiniiais. Kaip jau buvo minėta anksčiau, esant tiksliai žinomai asmenų grupei, grupės ieškinys nagrinėjamas kaip apibrėžto asmenų rato⁵⁷. Iki galo nežinant visų asmenų kurių, tarkim, ginant viešąjį interesą, teisės ar teisėti interesai buvo pažeisti, reikalavimai bus nagrinėjami neapibrėžto asmenų rato ieškininės teisenos būdu. Kad grupės ieškinys būtų laikomas neapibrėžtos asmenų grupės, civilinio proceso teisė nustato, jog: neapibrėžto asmenų rato gynyba bus tada, jei ieškinio pateikimo teismui metu, skirtingai nei pateikiant ieškinį individualios teisenos būdu nebus žinoma ar tiksliai apibrėžta prie grupės ieškinio prisijungiančių ar prisijungusių asmenų grupė.

Jeigu grupė asmenų grupės ieškinio pateikimo momentu teismui yra tiksliai žinoma, tada kaip jau minėjome, grupės ieškinys bus turtinis. Turtinį grupės ieškinį sudaro ne tik kreipimasis į teismą su prašymu, jog būtų apgintos grupės asmenų pažeistos teisės ar teisėti interesai, bet taipogi ir reikalavimas, jog atsakovas atlygintų dėl pastarąja veika padarytų pažeidimų, atsiradusių žalą (nuostolius).

Galutiniu teismo sprendimu pripažįstamas ne tik faktas, jog atsakovas pažeidė grupės asmenų teises ar teisėtus interesus, bet juo atsakovas yra ir įpareigojamas atlyginti kiekvienam grupės nariui jo asmeniškai patirtus nuostolius. Apibrėžtos asmenų grupės⁵⁸ ieškiniams turtiniai grupės ieškiniai yra priskiriami remiantis tuo, jog neapibrėžtas potencialių ieškovų ratas egzistuoja tik tam tikrą laiką – iki grupės ieškinio pareiškimo teisme momento. Bet kuriuo atveju, esant materialaus pobūdžio grupės reikalavimams, svarbu nustatyti asmenų ratą, kurių teisės ar teisėti interesai buvo pažeisti ir tuo buvo padaryti materialūs ar materialiai įvertinami nuostoliai. Atsižvelgiant į viešąjį interesą, negali būti pažeidinėjamos ir atsakovo ar grupės atsakovų teisės. Atsakovo padaryta žala bei ieškovo patirti nuostoliai turi būti akivaizdūs ir apibrėžti. Prieš patvirtinant grupės asmenų sudėtį⁵⁹ teisme, ieškovo atstovas turi patvirtinti teismui, jog grupė

---

⁵⁶ Rusijos Federacijos civilinio proceso kodekso 46 straipsnis įtvirtina neapibrėžtos grupės asmenų ieškininę teiseną.

⁵⁷ Teisinėje literatūroje grupės asmenų ieškinys, kuriame asmenų ratas yra tiksliai apibrėžtas, vadinami turtinio pobūdžio (arba turtiniais – rus. Имущественные), ieškiniiais.

⁵⁸ Toliau tekste – apibrėžtiems.

⁵⁹ Pagal klasikinį grupės ieškinio institutą, prieš pradėdant nagrinėti grupės ieškinį teisme, svarbu patvirtinti individualius grupės asmenų reikalavimus, patvirtinant jų tapatumą vienas kitam bei apibrėžiant individualius

asmenų iš tikrųjų egzistuoja, jog jis yra grupės asmenų atstovas ir kartu vienas iš ieškovų bei laikomasi grupės ieškiniui taikomų reikalavimų: grupė asmenų yra didelė, ją jungia bendri ir tapatūs vienas kitam ieškovų reikalavimai, grupę atstovauja tinkamas atstovas⁶⁰ bei yra laikomasi kitų civilinio proceso teisės normų keliamų reikalavimų.

Valstybės vaidmuo grupės ieškinyje. Beveik visose kontinentinės teisės sistemos valstybėse grupės ieškinio pateikimo teisę turi ne grupės narys, o tam tikra įgaliota valstybės ar visuomeninė institucija (šis principas išplaukia iš viešojo intereso gynimo principo)⁶¹. Remiantis viešuoju interesu tam tikros institucijos matydamos pažeidžiamą viešąjį interesą turi teisę kreiptis į teismą. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnyje⁶² tiesiogiai nurodoma, jog „prokuroro, valstybės ir savivaldybių institucijų bei kitų asmenų teisė pareikšti ieškinį viešajam interesui apginti bei šių subjektų teisė duoti išvadą byloje“ yra taipogi suteikiama pastariesiems subjektams ir pareiškiant grupės ieškinį.

Taigi, pagal kontinentinę teisę grupės ieškinį galima būtų apibrėžti kaip tam tikrų įstatymo įgaliotų subjektų teisę, siekiant apginti žalinga veika atsakovų daromą žalą viešajam interesui, kai yra pažeidžiamos neapibrėžtos asmenų grupės teisės ar teisėti interesai. Teismo priimtas sprendimas tampa įpareigojančiu visai grupei bei įsiteisėjęs įgyja *res judicata*⁶³ galią proceso šalims.

---

reikalavimus kaip bendrus visai grupei. Grupės asmenų patvirtinimas ieškovo grupės ieškinyje teismo, vadinamas – sertifikavimu.

⁶⁰ Tinkamo atstovo reikalavimai šiame darbe jau buvo minimi.

⁶¹ Pagal Ispanijos CPK, kaip jau minėta, vartotojų teises ginančios organizacijos yra įgaliotos pareikšti grupės ieškinį, siekiant apginti savo narių ar savo, kaip organizacijos, kenksminga veika pažeistas teises. Vokietijos įstatymo „Dėl nesąžiningos prekybos“ 13 straipsnis suteikia vartotojų teises ginančioms organizacijoms teisę, vartotojų interesus ginti pareiškiant asociacijų ieškinį (Verbandsklagen).

⁶² Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 // Žin., 2002. Nr. 36-1340, 49 straipsnis.

⁶³ Pagal šį principą, įsiteisėjęs teismo sprendimui, šalys netenka teisę jį ginčyti, praranda galimybę tą patį ginčą perduoti iš naujo spręsti teismui ar kitai institucijai.

1.4. Grupės ieškinio vieta ieškininėje gynybos sistemoje

Šiuolaikinė civilinio proceso teisė ieškinius dažniausiai skiria bei klasifikuoja remdamasi materialiuoju-teisiniu kriterijumi pagal konkrečius teisinius santykius, atsirandančius kaip tam tikros materialiosios teisės normos pažeidimo pasekmė. Kadangi teisiniai santykiai – tai teisės normomis sureguliuoti ir dėl to socializuoti žmonių santykiai, kurių dalyviai tarpusavyje susaistyti privalomos abipusių teisių ir pareigų pusiausvyros, kurią gina valstybė⁶⁴ vadinasi, dėl pažeidžiamos teisės ar pažeistų teisinių interesų žmonės, kaip individų visuma iš poreikio gintis, įgyja šiuolaikinėje visuomenėje socialines-teisines priemones savo gynybai įgyvendinti. Ši individo teisė į gynybą yra įgyvendinama per tam tikras valstybės sukurtas teisines priemones. Kadangi šiame darbe yra nagrinėjamos tam tikros ieškininės teisenos problemos, todėl bus analizuojama asmens teisė į gynybą. Ši teisė yra įgyvendinama teismų pagalba ginant materialiosios teisės normomis įtvirtintas ir civilinio proceso reglamentuotas asmens teises pareikšti dėl pažeidžiamų individualių teisių, individualaus pobūdžio ieškinius teisme. Atsižvelgiant į tai, jog gyvename visuomenėje, kurioje ne tik yra ginamos subjektinės teisės, bet dažnai iškyla poreikis ginti ir tam tikros grupės individų pažeistas teises ar teisėtus interesus, kylančius iš poreikio apsaugoti viešąjį interesą, tuomet prireikia ir grupinių ieškininės gynybos formų⁶⁵. Iš viešojo ar asmeninio intereso poreikio į gynybą iškyla sekanti ieškinių klasifikacija (pagal ginamų teisinių interesų kriterijų)⁶⁶:

1. *Asmeniniai ieškiniai*. Asmeninio pobūdžio ieškiniai yra nukreipti į asmeninių interesų gynybą, kai ieškovas yra ginčijamo materialiojo tiesinio santykio subjektas ir pagal teismo sprendimą, būsimo teisinio gėrio įgijėjas⁶⁷. Asmeniniai ieškiniai yra pagrindinė ieškininės teisenos rūšis, sudaranti didžiąją dalį nagrinėjamų civilinių-procesinių teisinių santykių visame pasaulyje;

2. *Ieškiniai dėl viešųjų ar valstybės interesų gynybos*. Šio pobūdžio ieškiniai yra pagrinde nukreipti į valstybės turtinių interesų arba viešojo intereso gynybą, kai nėra įmanoma išskirti konkretaus naudos gavėjo. Šiuo atveju, naudos gavėju tampa arba pati valstybė, arba visuomenė;

3. *Ieškiniai dėl kitų asmenų gynybos*. Šie ieškiniai yra skirti ginti ne patį ieškovą, tačiau kitus asmenis. Ieškinį dėl kitų asmenų gynybos gali pareikšti ne pats subjektinės teisės turėtojas, tačiau kitas asmuo, kuriam šią teisę suteikia įstatymai (pvz., vaikų teisių kontrolierius, siekiant apginti vaiką šeimoje);

⁶⁴ Vaišvila. A. Teisės teorija. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.

⁶⁵ Grupinė gynyba bet kuriuo atveju apima asmenis su individualiais reikalavimais. Ir kuomet tie individualūs reikalavimai atitinka tam tikrus kriterijus, individualūs ieškiniai gali peraugti į grupės ieškinius.

⁶⁶ Решетникова И.В., Ярков В.В. Гражданское право и гражданский процесс в Современной России. С. 136

⁶⁷ Šiuo atveju teisinis gėris gali būti suprantamas ir konkretizuotai – kaip pažeistos teisės ar teisėto intereso susigrąžinimas ar atstatymas į prieš pažeidimą buvusį lygmenį.

4. *Ieškiniai dėl neapibrėžto asmenų rato gynimo (grupiniai ieškiniai)*. Ieškiniai, kuriais yra ginami neapibrėžtos asmenų grupės interesai yra pareiškami asmens, kuriam įstatymai suteikia tokią teisę arba vieno iš esamų asmenų (ieškovo) rato, kuris ir turi teisę į reikalavimus;

5. *Netiesioginiai (išvestiniai) ieškiniai*. Ši ieškininės teisenos forma yra nukreipta į akcinės bendrovės, kuri ir veikia kaip naudos gavėjas, teisių gynybą. Naudos gavėjas netiesiogiai yra arba pati bendrovė, arba jos akcininkai.

Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekse yra numatyta, jog grupės ieškiniai gali būti pareiškami tik viešojo intereso gynybos įgyvendinimui. Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio 5 dalis numato galimybę tam tikriems asmenims, kuriems įstatymas suteikia tokią teisę pareikšti grupės ieškinį, siekiant apginti viešąjį interesą. Ši straipsnio dalis numato asmeninio (individualaus) ieškinio, skirto apginti viešąjį interesą, pareiškimo galimybę. Kadangi įstatymas viešąjį interesą iškelia į pirmą vietą, tai manytume, jog 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti ieškiniai turėtų patekti prie antrojo aukščiau minimos klasifikacijos kriterijaus. Tuo tarpu grupės ieškiniai, įtvirtinti aukščiau minimo straipsnio 1 dalyje, patenka į ketvirtą kategoriją.

Vadovaujantis aukščiau pateiktais ieškinių klasifikacijos kriterijais, galima teigti, jog siekiant apginti viešąjį interesą galima pareikšti ir individualų ieškinį (ieškiniai dėl kitų asmenų gynybos), ir grupės ieškinį (ieškiniai dėl neapibrėžto asmenų rato). Tuo tarpu ginant pažeistas teises ar teisėtus interesus galima pareikšti teisme tiek individualaus, tiek grupės pobūdžio ieškinį. Ir nė vienos iš pastarųjų ieškininės teisenos rūšių inicijavimas teisme neatima teisės pareikšti (ar peraugti) į kitos rūšies teiseną. Individualus ieškinys gali peraugti į grupės ir atvirkščiai⁶⁸.

---

⁶⁸ Tarkim, pateikus grupės ieškinį (prisijungus prie grupės) bei pateikus bendrus grupei reikalavimus, iš asmens nėra atimama bei jam nėra apribojama teisė į individualius, neatitinkančius bendriems grupės, reikalavimus ir šių reikalavimų pateikimą teismui.

2. GRUPĖS IEŠKINIO SANTYKIS SU KITOMIS IEŠKININĖS GYNYBOS FORMOMIS. GRUPĖS IEŠKINIO YPATUMAI

Kaip jau buvo minėta anksčiau, grupės ieškinys – tai civilinės proceso teisės institutas, kuris buvo sukurtas siekiant supaprastinti teismo procesą, jį koncentruoti ir suteikti grupei asmenų su tapačiais reikalavimais, tinkamai apginti savo pažeistas teises ar teisėtus interesus. Iš pradžių šis institutas nebuvo populiarus, tačiau plečiantis pasaulyje globalizuojantiems veiksniams XX a. pabaigoje bei atsirandant vis daugiau socialinių konfliktų, kuriems išspręsti yra reikalinga nestatiška teisė, o besivystanti ir apimanti vis daugiau visuomeninio gyvenimo sferų buvo išplėtotas grupės ieškinio civilinis-procesinis teisės institutas⁶⁹.

Grupės ieškinio institutas susiformavo kaip atskiras proceso teisės institutas. Tačiau JAV FCPT 23 taisyklė pirmoji įtvirtino būtinas sąlygas, jog ieškinys teismo būtų pripažįstamas kaip grupės. O grupės ieškiniui neatitinkant visų jam keliamų reikalavimų spręsti ginčą/ginčus kitokios teisenos būdais.

Grupės ieškinys – tai ieškinys, kurio pagalba yra ginami viešieji interesai, atstovaujant valstybinės valdžios įgaliotiems asmenims arba tam tikros grupės asmenų interesai per vieną ar kelis savo atstovus. Galima teigti, jog grupės ieškinys pasižymi originalumu, apjungdamas savyje ir bendrininkavimo (į procesą neįtraukiant visų bendrininkų), ir atstovavimo elementus⁷⁰. Taigi, grupės ieškinio instituto paskirtis civilinio proceso teisėje susijusi su galimybe suteikti didelei asmenų grupei su tapačiais reikalavimais bei atstovaujamiems vieno ar kelių subjektų apginti savo teises ir teisėtus interesus. Dėl to, jog grupės ieškinys atspindi tam tikrą sintezę tarp dviejų kitų civilinės proceso teisės institutų – procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo, tik pagal grupės ieškinį nėra į procesą įtraukiami visi bendrininkai ir nėra reikalavimo dėl formalus grupę atstovaujančių asmenų įpareigojimo.

Keičiantis šiuolaikinio gyvenimo tempui grupės ieškinio teisinio instituto poreikis yra žymiai išaugęs ne tik bendrosios teisės valstybėse, bet ir kontinentinėje teisėje. Kaip teigia viena rusų civilinio proceso teisės mokslininkų, „žvelgiant į grupės ieškinio institutą iš teisinės pusės, pastarojo tipo ieškinius galima pavadinti procesiniu bendrininkavimu grynąja šio instituto forma⁷¹“. Jeigu kaip pavyzdį paimti didelės grupės asmenų (šimtų ar tūkstančių ieškovų) reikalavimus, kurie

---

⁶⁹ Аболонин Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.

⁷⁰ Пучинский В.К. Гражданский процесс зарубежных стран. Москва: Зерцало. 2007 г.

būtų vienas kitam tapatūs ir naudoti procesinio bendrininkavimo institutą ginčui išspręsti, tai pats procesas kaip kortų kaladė iš karto sugriūtų nuo savo paties svorio. Vien tik ką reikštų pašto išlaidos procesiniams dokumentams išsiuntinėti, neskaitant ir to, jog surasti ir laiku informuoti visus grupės asmenų narius būtų beveik – neįmanoma. Lietuva nėra didelė šalis, todėl panašaus pobūdžio reikalavimai galėtų kilti labai retai, tačiau vien tik dėl šio fakto nereikėtų paminti grupės ieškinio civilinės proceso teisės instituto bei jo atsisakyti apskritai. Jeigu reikėtų pastarąjį institutą Lietuvos bendrosios praktikos teismams taikyti savo praktikoje, manytume, teisėjų būtų iš karto pasiūlyta ieškovams spręsti savo ginčus, pareiškiant ieškinius individualiaja teise, arba rečiau – taikant procesinio bendrininkavimo ar procesinio atstovavimo teisinius institutus.

Sekančioje šio darbo dalyje pabandytume apžvelgti grupės ieškinio civilinės proceso teisės instituto santykį su kitomis civiliniame procese įtvirtintomis ieškininės gynybos formomis. Aptarsime klasikinis grupės ieškinio modelį, lyginamuoju metodu palyginant jį su kitais institutais bendrojoje ir kontinentinėje teisėje bei taikant aktualius Lietuvos civilinio proceso teisei būdingus bei LR CPK įtvirtintus teisinius institutus.

2.1. Grupės ieškinio santykis su procesiniu bendrininkavimu

Lietuvos civilinio proceso teisėje procesinis bendrininkavimas yra apibūdinamas kaip kelių ieškovų ar kelių atsakovų dalyvavimas tame pačiame procese, kuriame ieškinio dalykas ar reikalavimai yra tapatūs visiems ieškovams ar atsakovams. Procesinio bendrininkavimo instituto naudojimas yra leidžiamas jei ieškinio dalykas⁷²:

1) Bendrai pagal įstatymus ieškovams ar atsakovams priklausančios teisės ar pareigos (privalomas bendrininkavimas);

2) Ieškovų ar atsakovų to paties pobūdžio reikalavimai arba įsipareigojimai, pagrįsti ta pačia medžiaga fakto ir teisės klausimais, kai kiekvienas iš reikalavimų atskirai galėtų būti atskiro ieškinio dalykas (neprivalomas bendrininkavimas).

Lietuvos Respublikos teisės normose yra įtvirtintos dvi procesinio bendrininkavimo rūšys: privalomas ir neprivalomas (fakultatyvinis) bendrininkavimas. Norint pasinaudoti procesiniu bendrininkavimu, kaip ir bet kuriuo kitu teisiniu institutu, yra reikalingos tam tikros sąlygos – ginčo

---

⁷¹ Батаева Н.С. Необходимо ввести институт группового иска // Российская юстиция. 1998. No.10.

⁷²Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 43 straipsnis.

dalykas turi būti bendras ir apimti vienodus ieškovų reikalavimus arba būti grindžiamas tais pačiais teisės ar fakto klausimais.

Civilinės-materialinės teisės normos yra nustatytos ne vieną atvejį, kai arba vienoje materialinio teisinio santykio pusėje, arba abejose yra ne vienas, o daugiau subjektų⁷³. Atliekami ir atsakovo neapmokėti darbai gali būti atlikti kelių asmenų bendrais veiksmais (tarkim, jungtinės veiklos sutarties pagrindu), žala gali būti padaryta keliems asmenims privačios nuosavybės teise priklausančiam turtui⁷⁴ ir kt. Kilus ginčui iš pastarojo materialinio santykio visiems šio santykio subjektams turi būti užtikrinta galimybė dalyvauti teismo procese. Reikalavimo teisė priklausys ne vienam, o keliems ieškovams kartu, o pareiga atsakyti dėl teisės ar teisėtų interesų pažeidimo galės priklausyti vienam ar keliems atsakovams. Lietuvos teismų praktikoje taip pat yra žinomi tam tikri atvejai, kai gavęs iš teismo ieškininius reikalavimus atlyginti ieškovo/ieškovų patirtą žalą atsakovas pateikdavo priešieškinį.

Įstatymas aiškiai nurodo, jog procesinis bendrininkavimas bus tada, kai ieškininius reikalavimus pateiks vienas ar keli ieškovai, vienam ar keliems atsakovams. Svarbu, kad būtų ieškovų ar atsakovų daugetas. Tarkim, esant vieno ieškovo reikalavimams vienam atsakovui – tai bus paprasti individualūs reikalavimai. Tačiau esant reikalavimams, kai vienas ieškovas pateiks ieškinį remdamasis tuo pačiu pagrindu keliems atsakovams, arba keli ieškovai vienam atsakovui, čia jau iškils reikalavimų bendrumo sąlyga ir ieškinys bus laikomas procesinio bendrininkavimo instituto nagrinėjimo dalyku.

Procesiniu bendrininkavimu yra siekiama užtikrinti visų asmenų teisę dalyvauti teisminiame procese, jei ginčo dalykas bus reikalavimas, kylantis iš vienodo materialinio santykio. Kadangi teismo procese pagal šį institutą privalo dalyvauti visos šalys bendrai, tam tikrais atvejais tai gali apsunkinti teismo procesą ir paties civilinio-teisinio ginčo išsprendimą, todėl į procesinio bendrininkavimo institutą teismai stengiasi žiūrėti atsargiai. Tačiau kartu galima paprieštarauti šiai nuomonei, teigiant, jog reikalavimų apjungimas pagal tą patį materialinio-teisinio santykio dalyką padėtų efektyviau išnaudoti procesines ginčo išsprendimo galimybes, esant galimybei teismo procese dalyvauti keliems ieškovams ar keliems atsakovams bei išvengiant individualios ginčo teisenos, remiantis tapačiais ieškovo/ieškovų reikalavimais.

---

⁷³ Pavyzdys: Trijų žmonių (statybininkų) brigada atlieka remonto darbus įmonei „A“, sutartinių santykių pagrindu. Brigadai atlikus darbus, įmonės „A“ vadovas, kaip įmonę atstovaujantis asmuo, atsisakė sumokėti pagal sutartį statybininkų brigadai už atliktus darbus. Įmonės „A“ vadovo atsisakymo sumokėti pagrindu, trys brigadą sudarantys žmonės (trys ieškovai), remdamiesi procesinio bendrininkavimo institutu, gali pateikti vieną bendrą ieškinį teismui dėl skolos iš įmonės „A“ priteisimo bei patirtų nuostolių atlyginimo.

⁷⁴ Pavyzdys: Nesenas pavyzdys, kai 2006m. žiemą Telšiuose sutrikus miesto šildymo sistemoms, buvo padaryta žala keliems gyvenamiesiems namams (namų bendrijoms). Žala, kurią patyrė gyventojai gyvenantys name, kai sprogo namo šildymo sistema, buvo bendra. Dėl šios bendros žalos, nukentėjo visi gyventojai solidarčiai nes nebuvo jiems visiems tiekiamas karštas vanduo.

Manytume, jog procesinio bendrininkavimo ypatybė, kai pagal tapatų ieškinio dalyką (tapačios teisės normos pažeidimą) ieškinys yra pareiškiamas kelių ieškovų arba keliems atsakovams, atriboja šį civilinio proceso teisės institutą nuo kito civilinio proceso teisės normų įtvirtinto panašaus teisinio instituto – „trečiųjų asmenų, pareiškiančių savarankiškus reikalavimus“⁷⁵. Kadangi procesinis bendrininkavimas gali būti inicijuojamas tiek privačių asmenų interesų gynimo pagrindu, tiek teismo prerogatyva, vadinasi tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus bei teismui nustačius pastarųjų asmenų reikalavimų tapatumą ieškinio dalykui, galėtų vadovaudamasis tapačių reikalavimų sujungimo institutu įtraukti trečiuosius asmenis ieškovoais ir per procesinį bendrininkavimą⁷⁶. Tuo būtų racionaliai išnaudojamas teismo procesas ir įgyvendinamas proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principas.

Teisinėje literatūroje pažymima, jog teismams esant galimybei supaprastinti procesą apjungiant kelis ieškovus arba kelis atsakovus pagal procesinio bendrininkavimo institutą visada yra rekomenduojama šį institutą išnaudoti tinkamai. Bendrininkus visada jungia bendras interesas, jų teisės ir interesai neprieštarauja tarpusavyje. Pvz., patenkinus vieno bendraieškovo reikalavimą bus patenkinamas ir kito bendraieškovo reikalavimas. Pagal šį kriterijų bendrininkai gali būti atribojami nuo kitų asmenų⁷⁷. Pastarieji gali dalyvauti procese savarankiškai arba pavesdami savo interesus atstovauti kuriam nors vienam iš bendrininkų.

Lyginant procesinį bendrininkavimą su grupės ieškinio institutu svarbu pastebėti, jog grupės ieškinio ypatumas yra tas, jog visi grupės nariai teismo procese nedalyvauja. Jų interesus atstovauja vienas ar keli grupės nariai, arba jeigu valstybėje vyrauja modelis, nustatantis, kad grupės ieškinį turi teisę pareikšti įstatymo tam įgaliotos institucijos⁷⁸ – tai tokia institucija yra laikoma ieškovu teismo procese, o grupės nariai, kurių interesai yra ginami, tiesiogiai bylos nagrinėjime nedalyvauja. Kaip jau ir buvo minėta anksčiau, grupės ieškiniu yra siekiama apginti didelės grupės asmenų pažeistas teises ar teisėtus interesus, nes jų visų tiesioginis dalyvavimas dėl didelio grupės narių skaičiaus yra neįmanomas.

Procesinio bendrininkavimo institutas LR CPK atsirado kaip žymiai patogesnis būdas apginti pažeistas asmenų teises ar teisėtus interesus, kai sudarant sąlygas taupyti ir teismo, ir dalyvaujančių procese asmenų laiką ir sąnaudas. Procesinis bendrininkavimas yra efektyvi grupės

---

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 46 straipsnis.

⁷⁶ Svarbu paminėti, jog ne visada tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus, procese gali peraugti į bendrininkus. Tam reikalingos tam tikros sąlygos, nurodytos įstatymuose (Lietuvoje – LR Civilinio proceso kodekso 43 straipsnyje, Procesinis bendrininkavimas).

⁷⁷ Nuo trečiųjų asmenų, pareiškiančių savarankiškus reikalavimus, nuo tinkamo ar netinkamo atstovo ir kt.

⁷⁸ Pavyzdžiui, Lietuvoje, vadovaujantis LR CPK 49 straipsniu, prokuroras, valstybės ir savivaldybės institucijos bei kiti asmenys viešajam interesui apginti gali pareikšti grupės ieškinį.

asmenų gynybos priemonė, turinti daug bendrų panašumų su grupės ieškinio institutu, tačiau esant šimtams ar tūkstančiams esamų ar potencialių ieškovų procesinis efektyvumą praras.

Bendrininkavimas pasižymi tuo, jog dalyvavimas procese arba būtinas, arba – pageidautinas, kadangi teismas į šį teisinį institutą apjungia kelis atskirai pareikštus ir objektyviais požymiais panašius reikalavimus. Remiantis civilinio proceso teisėje veikiančiu dispozityvumo principu teismas negali į procesą įtraukti ieškovų, nepareiškusių atskirų reikalavimų dėl pažeistų savo teisių ar teisėtų interesų. Jeigu ieškovas nepareiškia savo noro ir sutikimo būti ieškovu teismas jo negali pripažinti ir bendrininku. Tuo tarpu grupės ieškiniui yra taikomos tam tikros dispozityvumo ir rungimosi principų išimtis ir grupės ieškinį pateikus teismui, teismas gali nuspręsti savo nuožiūra, ar įtraukti asmenis, nepateikusius teismui atskirų reikalavimų.

Bendrininkų procesinė-teisinė padėtis įstatymuose yra griežtai apibrėžta: kiekvienas bendrininkas veikia savo vardu⁷⁹. „Kiekvienas savo vardu“ reiškia, jog kiekvieno iš dalyvaujančių procese asmenų, nesukelia nei teigiamo, nei neigiamo kitų proceso dalyvių teisinės padėties pasikeitimo. Tarp kitko, bendrininkai gali pavesti bylą vesti vienam iš bendrininkų⁸⁰. Čia galime rasti analogijos užuomazgų su atstovaujančiojo ieškovo institutu, kuris taip pat atstovauja tapačius reikalavimus turinčių asmenų interesus teisme. Tačiau nustatytos taisyklės, koku būdu yra įgaliojamas vienas iš bendrininkų, padeda juos atriboti. Kai įgaliojama teismo posėdyje, užtenka jog tai būtų išreiškiama žodžiu, įrašyta į teismo posėdžio protokolą bei visų bendrininkų pasirašyta. Kitu atveju, vienam iš bendrininkų turėtų būti suteikiami įgaliojimai atstovauti, laikantis bendrųjų LR CPK įtvirtintų taisyklių (LR CPK 57str.)⁸¹. Vadinasi, yra būtinas formalių įgaliojimų suteikimas vienam iš bendrininkų, atstovausiančių visus bendraieškovius ar bendraatsakovius teisme.

Grupės ieškinio institutas nustato, jog asmens, atstovaujančio grupę asmenų veiksmai turi teisinę galią ir visiems likusiems asmenims. Ir nėra būtina, jog bendrininkai vadovaudamiesi LR CPK 44 straipsniu, kiekvienas pavestų vienam ir tam pačiam atstovui atstovauti juos civiliniame teisiniame procese. Taigi galima sakyti, jog esminis skirtumas, atribojantis grupės ieškinyje atstovaujantįjį ieškovą (*representative plaintiff*) ir bendrininkų atstovą yra tas, jog procesinio bendrininkavimo atveju yra reikalingas formalus įgaliojimas, kai tuo tarpu, grupės ieškinį gali pareikšti bet kuris grupės narys ar įstatymo įgaliojota institucija, priklausomai nuo vyraujančio grupės ieškinio modelio. Nors ir formalūs įgaliojimai nėra suteikiami, tačiau jiems tarsi nebyliai pavedama

---

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 44 straipsnio 1 dalis.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 44 straipsnio 2 dalis.

⁸¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. I knyga. Vilnius: Justitia, 2004m.

ginti visos grupės narių interesus netinkamo atstovavimo atveju⁸². Kiekvienu atveju teismas privalo įsitikinti, ar atstovavimas yra tinkamas, ar bus laikomasi nešališkumo principo, ar tinkamai bus ginamos visų grupės narių teisės.

Pagal procesinio bendrininkavimo institutą ieškinys gali būti pareiškiamas bendrai kelių ieškovų ar keliems atsakovams, jeigu ieškinio dalykas yra:

1) bendrai ieškovams priklausančios teisės arba pareigos (privalomasis bendrininkavimas);

2) to paties pobūdžio reikalavimai, pagrįsti teise ar faktu (fakultatyvinis bendrininkavimas).

Privalomas bendrininkavimas gali būti tada, kai materialinės teisės subjektus sieja bendri teisiniai santykiai ir pagal bendra teisę ar pareigą, kylančios iš reikalavimų bendrumo. Privalomojo bendrininkavimo pagrindas yra tiksliai apibrėžiamas ir įstatymo – bendrai ieškovams ar atsakovams priklausančios teisės ar pareigos. Todėl nagrinėjant bylą privalomojo bendrininkavimo atveju į procesą turi privalomai būti įtraukti visi bendrininkai, kadangi jų visų teises ar teisėtus interesus teismo procesas paliečia tiesiogiai⁸³. Daugumoje sutinkamų teisminėje praktikoje atvejų privalomajame bendrininkavime bendrininkai yra ne tik ginčijamuose teisiniuose santykiuose su priešinga šalimi, bet ir yra susieti vienas su kitu tam tikru materialiuoju-teisiniu interesu. Tuomet, kai bendrininkavimas patenka į privalomojo sferą, atskirų ieškinių nagrinėjimas tampa nebeįmanomu. O tam tikrų asmenų į ieškovo ar atsakovo pusę neįtraukimas reiškia šalių teisių pažeidimą bei neteisėto ar nepagrįsto teismo sprendimo priėmimą. Pvz., atidalijant turtą, priklausančią bendrąja nuosavybės teise ne vienam asmeniui, į bylą būtina įtraukti visus bendrasavininkius; bylose dėl iškeldinimo iš gyvenamųjų patalpų atsakovo pusėje reikia įtraukti visus pilnamečius nuomininko šeimos narius; bylose dėl solidarios atsakomybės būtina įtraukti visus skolininkus ir kt. atvejai. Reikalavimas, privalomojo bendrininkavimo atveju, yra nedalus ir negalimi atskiri, individualūs kiekvieno iš bendrininkų ieškiniai.

Privalomojo bendrininkavimo atveju yra būtina, jog teismo procese dalyvautų visi bendrininkai. Reikalavimo teisė bendrininkams priklauso pagal įstatymą – jie tampa bendraieškoviais, nepriklausomai nuo jų pačių valios. Vieno asmens teisių pažeidimas automatiškai reiškia ir kito/kitų asmenų teisių ar teisėtų interesų pažeidimą, todėl individualūs procesai nėra

---

⁸² JAV FCPT 23 taisyklė nustato tinkamo atstovavimo reikalavimą.

⁸³ *Pavyzdžiai*: Ieškinio dėl žalos priteisimo iš materialiai atsakingo darbuotojo atveju, teismas nustatęs, jog žala įmonei buvo padaryta ne tik dėl darbuotojo, bet ir dėl jam vadovaujančio asmens veiksmų, turėtų spręsti klausimą dėl pastarojo asmens kaip antrojo atsakovo (bendrininko) įtraukimo į teismo procesą kaip solidariai atsakingo su pirmuoju darbuotoju.

galimi, kadangi teismo priimtas sprendimas bus tiesiogiai susijęs su visų bendrininkų teisėmis ar teisėtais interesais. Grupės ieškinio teisinis institutas neužkerta kelio ieškovų individualiems reikalavimams (reikalavimai negali būti visiškai neatsiejami). Taigi, grupės nariui, pagal grupės ieškinio teiseną išstojus iš grupės, jis gali savo pažeistas teises ar teisėtus interesus ginti, pareiškiant teismui individualius reikalavimus.

Neprivalomas arba fakultatyvinis bendrininkavimas taikomas tiek ieškovams, tiek atsakovams. Procesinis bendrininkavimas pagal šį institutą galimas ne bet kuriuo atveju pareiškiant vienam ieškovui keletą ieškinių skirtingiems atsakovams arba kelių ieškovų reikalavimus vienam atsakovui, bet tik tais atvejais, kai šie ieškiniai yra vienas kitam susiję tarpusavyje⁸⁴. Vienarūšiais galima būtų laikyti tokius reikalavimus, kurie turėtų panašų pagrindą ir dalyką. Reikalavimų pagrindu yra laikomi tam tikri teisiniai faktai (tarkim, darbdavio nepriemokos darbuotojams už išdirbtus viršvalandžius ir kt.).

Kaip panašų ieškinio dalyką reikėtų suprasti tų veiksmų sutapatinimą, kurių atlikimo tikisi ieškovas iš atsakovo (tarkim, keletas reikalavimų dėl neišmokėto darbo užmokesčio susijusio su viršvalandžiais, sumokėjimo). Taigi, fakultatyvinis bendrininkavimas gali atsirasti, jeigu ieškinio dalykas yra to paties ar panašaus pobūdžio reikalavimai arba išpareigojimai pagrįsti ta pačia medžiaga fakto ir teisės klausimais, kai kiekvienas iš reikalavimų atskirai galėtų būti ieškinio dalykas⁸⁵. Šiuo atveju, reikalavimas yra dalus, t.y. galima ir individuali ieškininė teiseną.

Fakultatyvinis bendrininkavimas, skirtingai nuo privalomojo bendrininkavimo, atsižvelgiant į jo atsiradimo pagrindą bei kitus esminius bruožus, yra labai panašus į grupės ieškinio institutą (jis nėra privalomas, galimi individualūs procesai). Kaip pagrindinį skirtumą galima būtų išskirti bendrininkų dalyvavimo procese apimtis bei kiekvieno iš jų atliktų procesinių veiksmų įtaką kitiems bendrininkams⁸⁶.

Priimdamas sprendimą kelių ieškovų naudai teismas nurodo, kuri sprendimo dalis yra susijusi su kiekvienu iš jų, arba nurodo, kad išieškojimo teisė yra solidari⁸⁷. Teismo sprendimu yra nustatoma kiekvieno iš bendrininkų padėtis – nustatoma, kokia apimtimi priimtas teismo

---

Ieškinio dėl garbės ir orumo įžeidimo atveju, atsakovais privalomai turėtų būti traukiama (jeigu, tarkim, neteisingi ir garbei bei orumą įžeidžiantys duomenys buvo paskelbti spaudoje) ir laikraštį išspausdinusi organizacija, ir straipsnio autorius.

⁸⁴ *Pavyzdys*: Savivaldybė pateikė ieškinį gyventojui A dėl iškeldinimo, kaip neturinčiam teisės į gyvenamąją vietą. O gyventojui B – dėl pastarojo sistemingo gyvenamojo ploto naikinimo. Tokių ieškinių sujungimas bei procesinio bendrininkavimo instituto atsakovui panaudojimas – būtų klaidingas, kadangi ieškiniai būtų ne tik ne vienas kitam susiję, bet ir nesuję tarpusavyje.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 43 straipsnio 1 dalies 2 punktą.

⁸⁶ Колесов П.П. Групповые иски США. 2004.0

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 274 straipsnio 1 dalis.

sprendimas turės jam įtakos. Šis ypatumas yra grupės ieškinio analogija. Klasikiniame grupės ieškinio modelyje būtina identifikuoti visus grupės narius, kad teismas visų jų atžvilgiu galėtų priimti sprendimą. Civilinio proceso teisėje egzistuoja principas draudžiantis priimti sprendimą, liečiantį neįtrauktus į procesą asmenis⁸⁸. Šis principas galioja tiek grupės ieškinio procese, tiek ir procesinio bendrininkavimo atveju. Grupės ieškinio pareiškimo atveju teismas nustato terminą iki kurio grupės nariai turi teisę pareikšti apie išstojimą iš grupės⁸⁹. Iki nustatyto termino iš grupės išstojusiai šaliai grupės ieškinio byloje priimtas teismo sprendimas galios neturi, o liečia tik tuo grupės narius, kurie išstojimo teise nepasinaudojo.

Visuose bendrininkavimo procesuose bendrininkai veikia kaip savarankiški asmenys – konkretūs konkrečių bendrininkų atliekami procesiniai veiksmai ir jų sukelti padariniai yra susiję tik su jais pačiais asmeniškai ir negali būti taikomi kitiems bendrininkams. Ieškinių sujungimas turi įtakos veiksams bei rezultatui, o neatlikus tam tikro procesinio veiksmo, neigiamų padarinių gali atsirasti tiems bendrininkams, kurie jo neatliko. Tačiau yra ir išimtis – nors ir kiekvienas bendrininkas veikia savarankiškai, tačiau konkretaus bendrininko atliktas procesinis veiksmas galioja ir visiems kitiems bendrininkams⁹⁰.

Dažniausiai ieškinių apjungimas vyksta ieškovų, turinčių bendrą interesą, iniciatyva. Kadangi ieškovai turi teisę apjungti savo reikalavimą ir į teismą kreiptis pareikšdami vieną ieškinį, tai teismas, vadovaudamasis dispozityvumo principu negali reikalauti, jog į procesą įsitrauktų visi asmenys, turintys tapatų reikalavimą⁹¹. Priklausomai nuo vyraujančio grupės ieškinio modelio⁹² grupės nariai iš karto gali būti įtraukiami į procesą, tačiau jiems paliekama teisė nuspręsti, ar jie nori būti grupės nariais ir savo teise ginti grupės ieškinio proceso tvarka.

Apibendrinant procesinio bendrininkavimo ir grupės ieškinio santykį galima teigti, jog procesinis bendrininkavimas yra efektyvi nedidelės grupelės asmenų teisių ar teisėtų interesų gynybos priemonė, tačiau sudėtingėjant teisiniams santykiams procesinio bendrininkavimo nebeužtenka ir tuomet tampa reikalingas grupės ieškinio procesinis-teisinis institutas. O kurių iš pastarųjų civilinio proceso teisės institutų naudoti kiekvienu atveju reikalinga palikti nuspręsti teismui.

---

⁸⁸ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 266 straipsnis.

⁸⁹ JAV FCPT 23 taisyklės C punkte nurodytas vienas iš reikalavimų, apimantis informacijos apie teisę išstoti pranešimą grupės nariams.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 44 straipsnio 3 dalis.

⁹¹ Tuo tarpu JAV teisėjas vaidina didesnę vaidmenį procesinio bendrininkavimo atveju. Jis savo iniciatyva gali praplėsti proceso dalyvių ratą arba iš to rato pašalinti tuos, kurie neturi galimybės dalyvauti procesiniame bendrininkavime. Teismas taip pat turi teisę surengti ne vieną, o kelių savarankiškų teismo procesus.

⁹² Opt-in ar opt-out modelis.

2.2. Grupės ieškinio santykis su procesiniu atstovavimu

LR CPK yra nurodyta, jog asmenys gali vesti savo bylas teisme patys arba per atstovus. Paties asmens dalyvavimas byloje neatima iš jo teisės turėti šioje byloje atstovą⁹³. Civiliniam procesui tinkamai vesti reikia nemažai specialių teisės žinių, o proceso šalys ar kiti byloje dalyvaujantys asmenys jų dažnai neturi. Būtent procesinio atstovavimo institutas ir sudaro tinkamas sąlygas, kad byloje būtų kvalifikuotai pasiekti civiliniam procesui keliami tikslai⁹⁴.

Grupės ieškinio instituto paskirtis civilinio proceso teisėje susijusi su galimybe suteikti didelei asmenų grupei su tapačiais reikalavimais bei atstovaujamiems vieno ar kelių subjektų apginti savo teises ir teisėtus interesus. Grupės ieškinyje atspindi tam tikrą sintezę tarp dviejų kitų civilinės proceso teisės institutų – procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo tik pagal grupės ieškinį nėra į procesą įtraukiami visi bendrininkai ir nėra reikalavimo dėl formalus grupę atstovaujančių asmenų įpareigojimo.

Kadangi procesinį bendrininkavimą jau analizavome truputį anksčiau, siekiant išsiaiškinti grupės ieškinio institutą, šioje darbo dalyje bus kalbama apie procesinio atstovavimo teisinį institutą, jo pagrindinius bruožus civiliniame procese bei ypatumus grupės ieškininėje teisenoje.

Atstovavimas teisinėje literatūroje yra apibrėžiamas kaip procesinių teisės normų reguliuojamas trejopo pobūdžio teisinis santykis tarp: atstovaujamojo ir atstovo; atstovo ir teismo bei atstovaujamojo ir teismo⁹⁵. Iš to išplaukia *atstovavimo civiliniame procese sąvoka* – tai toks procesinis teisinis santykis, kurio vienas dalyvis – atstovas, teisme kito asmens (atstovaujamojo) vardu ir jo interesais atlieka tam tikrus procesinius veiksmus, teikia atstovaujamojam teisinę pagalbą gindamas jo materialiąsias subjektines teises ar įstatymų saugomus interesus ir kartu padeda vykdyti teisingumą civilinėse bylose⁹⁶. Taigi, procesinio atstovavimo esmę civiliniame procese sudaro procesinio atstovo veiksmai procese – procesiniai veiksmų atstovaujamojo vardu ir interesais atlikimas neperžengiant suteiktų įgaliojimų ribų. Civiliniame procese netgi yra tam tikrais atvejais numatytas privalomasis procesinio atstovavimo instituto taikymas⁹⁷.

Civilinio proceso teisėje yra išskiriami tokie pagrindiniai *procesinio atstovavimo ypatumai*:

⁹³ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 51 straipsnio 1 dalis.

⁹⁴ Mikelėnas V. Civilinis procesas. I dalis, Vilnius: Justitia, 1997, P.283

⁹⁵ Mikelėnas V. Civilinis procesas. I dalis, Vilnius: Justitia, 1997, P.284

⁹⁶ Ten pat.

⁹⁷ Pavyzdžiui, tam tikri civiliniame procese dalyvaujantys asmenys, gali neturėti civilinio teisinio veiksnio – nepilnamečiai, asmenys, teismo pripažinti riboto veiksnio ir kt. Ir kadangi asmenys su nepilnu civiliniu teisiniu

1) atstovas procese arba dalyvauja su atstovaujamoju lygiagrečiai⁹⁸, arba jį visiškai pakeičia (išskyrus atvejus, kai teismas pripažįsta, jog atstovaujamojo dalyvavimas procese yra būtinas⁹⁹). Šis ypatumas yra susijęs su tuo, jog atstovavimo civiliniame procese tikslas nebūtinai gali būti įsitraukti į procesą atstovaujamojo vardu ir pakeisti jį procese, bet teikti dalyvaujančiam nagrinėjant bylą atstovaujamojam kvalifikuotą teisinę pagalbą;

2) atstovaujamojo teisių apimtis yra apibrėžta įstatymų, o atstovas įgaliojime gali ją tik susiaurinti¹⁰⁰;

3) atstovu gali būti tik fiziniai asmenys¹⁰¹.

pagal standartinę procesinę formuluotę byla gali būti vedama arba tiesiogiai, arba per atstovą. Tai – bendrasis principas, kuris nurodo, jog asmenį atstovaujant procese siekiama pastarąjį atstovauti ir/arba teikti jam kvalifikuotą teisinę pagalbą. Tuo tarpu grupės ieškinyje šis principas yra aiškinamas plečiamai – grupės ieškiniu pirmiausia siekiama ne atstovauti ir kvalifikuotai ginti asmens/asmenų teises bei teisėtus interesus bet užtikrinti vienodą visų grupės narių teisių apsaugą vieno teismo proceso metu. Kaip žinome, grupės ieškinį turi teisę pareikšti vienas ar keli grupės nariai bei įstatymo įgalios institucijos. Taigi, tarp visų grupės narių ir juos atstovaujančio asmens ar institucijos susidaro atstovavimo santykiai. Asmuo, kuris pareiškia grupės ieškinį gina ne tik savo interesus, bet kartu ir privalo užtikrinti, kad būtų tinkamai atstovaujami ir ginami visi grupės narių interesai. Grupės ieškinio institute į pirmąją vietą yra iškeliamas viešasis interesas – tinkamai atstovauti visą grupę ir užtikrinti, kad grupės narių procesinės teisės nebūtų pažeidžiamos.

Klasikiniame grupės ieškinio procese grupę atstovauja grupės atstovas, vadinamas *representative plaintiff* (angl. – atstovaujantysis ieškovas). Tai yra vienas ar keli grupės asmenų nariai, kurie būdami ieškovu kaip proceso šalis, kartu ir atstovauja grupę kaip atstovai. Dažniausiai tai būna asmenys, kurie ir inicijuoja grupės ieškinį teisme.

Teisinėje literatūroje ieškovu yra laikomas asmuo, kurio ginčijama teisė ar teisėtas interesas buvo pažeistas ir kuris kreipiasi į teismą su pareiškimu prieš atsakovą, siekiant tą pažeistą teisę ar teisėtą interesą atstatyti į prieš pažeidimą buvusią padėtį. Teisinėje literatūroje yra

---

veiknumu, negali savęs tinkamai atstovauti procese, šias jų teises realizuoja pastarųjų asmenų įstatyminiai atstovai (tėvai, įtėviai, globos ir rūpybos institucijos ir kt.)

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 51 straipsnio 1 dalis.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 51 straipsnio 2 dalis

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 59 straipsnis.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 56 straipsnis.

išreiškiamos dvi ieškovo formos: pirma, ieškovas – kaip ginčijamo teisinio santykio subjektas; antra – ieškovas kaip proceso dalyvis. Pastarąją ieškovo formą mes ir remiamės šiame darbe.

Grupės ieškinyje – ieškovas, asmuo turintis reikalavimo teisę ir galintis būti savarankišku ieškovu visos grupės vardu bei interesais. Ši ieškovo sąvoka grupės ieškinyje yra labai abstrakti. Taip pat svarbu paminėti, jog pagal grupės ieškinio institutą, ieškovu gali būti laikomas ne tik fizinis asmuo, bet ir tam tikra institucija, ginanti viešąjį interesą¹⁰². Jei teisė pareikšti ieškinį yra nustatyta tam tikrai institucijai ginančiai viešąjį interesą, tai ieškovu civilinėje byloje ir yra būtent tokia institucija. Ši nuostata Lietuvos Respublikos civilinio proceso teisėje, kaip ir buvo minėta, įsigaliojo tik 2003 metais, priėmus naują LR civilinio proceso kodeksą. Iki kodekso įsigaliojimo, institucijos ar pareigūnai, pareiškiantys ieškinius viešajam interesui apginti, nebuvo laikomos proceso šalimis ir jiems nebuvo suteikiamas ieškovo statusas.

Dėl procesinio atstovo dalyvavimo procese jau seniai vyksta aršios diskusijos. Vieni mokslininkai nelaiko procesinio atstovo proceso šalimi, kiti atvirkščiai, priskiria atstovą prie proceso šalies. LR CPK yra konkrečiai nurodyta, jog proceso šalimis yra laikomas ieškovas ir atsakovas, o taip pat ir tam tikra institucija, pareiškdamą ieškinį viešajam interesui apginti¹⁰³. Procesinio atstovavimo atveju procesinis atstovas nėra proceso šalimi, kadangi jis dalyvauja teismo procese tik kaip šalies atstovas, įgaliotas veikti tikrosios proceso šalies – ieškovo ar atsakovo vardu; jis neturi reikalavimo teisės ir negalėtų inicijuoti savarankiško teismo proceso.

Procesinis atstovas yra civilinio proceso teisinių santykių subjektas. Atstovas yra tiesiogiai suinteresuotas procesu savo veiksmais teigiamai arba neigiamai veikia patį procesą (turi sau priklausančias procesines teise ir pareigas) ir nevykdydamas sau priskirtų procesinių pareigų jam pačiam gali tekti atsakyti už savo netinkamą pareigų vykdymą. Kadangi mes šiame darbe nagrinėjame grupės ieškinio institutą ir remdamiesi procesinio atstovo negalėjimu inicijuoti savarankiško teismo proceso ir reikalavimo teisės neturėjimu, todėl grupės ieškinį pareiškiančio asmens pagal pastarąją aplinkybę, procesiniu atstovu nelaikysime.

Priklausomai nuo atstovaujamųjų teisinės valios išraiškos, procesinis atstovavimas civilinio proceso teisėje gali būti skirstomas į:

- 1) **savanorišką atstovavimą**, kai atstovaujамasis pareiškia savo tokią valią;
- 2) **privalomąjį (įstatyminį) atstovavimą**, kai nėra reikalinga atstovaujamoji valia.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 49 straipsnio 1 dalis.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 41 straipsnis.

Savanoriškas atstovavimas priklausomai nuo teisinių santykių, atsirandančių tarp atstovo ir atstovaujamojo (pagal atstovavimo atsiradimo pagrindą), gali dar būti išskiriamas į¹⁰⁴:

1) sutartinį atstovavimą, kurio atsiradimo pagrindas – sutartinių santykių atsiradimas tarp atstovo ir atstovaujamojo, dėl atstovavimo teisme;

2) visuomeninį atstovavimą, atsiradimo pagrindas – atstovaujamojo dalyvavimas tam tikrose visuomeninėse organizacijose¹⁰⁵.

Sutartinio atstovavimo pagrindas – sutartinių santykių tarp vienos iš proceso šalių – ieškovo ar atsakovo (atstovaujamojo) ir atstovo atsiradimas, pavedimo sutarties pagrindu¹⁰⁶. Pagal šią sutartį viena šalis (atstovas) įsipareigoja kitai (atstovaujamojam) atstovauti pastarąjį vedant bylą teisme. Sutartinis atstovavimas gali būti paremtas ir darbo teisinais santykiais ir būti atliekamas tam tikrų konkrečios įmonės darbuotojų (pvz., juriskonsulto). Tokiu atveju atstovavimo pagrindu būna darbo sutartis. Nors tikslus asmenų, kurie gali būti teisme atstovais pagal pavedimą sąrašas ir yra nurodomas LR CPK 56 straipsnyje¹⁰⁷, tačiau dažniausiai pavedimo sutarties subjektais būna advokatai. Sutartinis atstovavimas dar yra skirstomas į atvejus, kai atstovu yra pašalinis asmuo ir atvejus, kai sutarties pagrindu atstovu tampa su atstovaujamoju asmeniu tam tikrais ryšiais susijęs asmuo.

Visuomeniniu atstovavimu civilinio proceso teisėje yra laikoma tam tikrų visuomeninio pobūdžio organizacijų atstovavimas ginant savo narių ar priklausančių darbuotojų interesus. Visuomeninis atstovavimas turi didelę reikšmę ginant darbuotojų ar tarnautojų teise išradėjų, autorių ir kt. teisėtus interesus. Visuomeniniu atstovavimu yra ginamos ne visų asmenų teisės ar teisėti interesai, o tik tų, kurie priklauso konkrečiai visuomeninei organizacijai. Pastarojo atstovavimo atsiradimo pagrindu laikomas dalyvavimo tam tikroje organizacijoje faktas, kuri savo įstatų ar nuostatų pagrindu gina savo narių teises (pvz., tam tikros organizacijos profesinių sąjungų susivienijimai turi teisę atstovauti savo narius teisme).

Privalomasis (įstatyminis) atstovavimas atsiranda įstatymo pagrindu. Šio atstovavimo pagrindas – atstovaujamojo tiesioginės valios išraiškos negalimumas (jei atstovaujamas dėl savo neveiknumo ar riboto veiknumo negali būti šalimi teisme tiesiogiai), kai dėl tam tikro neveiknumo, negali išreikšti savo valios, išsirinkdamas savo atstovą pats. Šiuo pagrindu įstatymai nustato privalomąjį neveiksnaus ar riboto veiknumo asmenų atstovavimą, tad atstovavimo teisinių

---

¹⁰⁴ М.К. Треушников, Гражданский процесс: Учебник, ООО «Городец-издат», 2003 — 720 с.

¹⁰⁵ М.К. Треушников, Гражданский процесс: Учебник, ООО «Городец-издат», 2003 — 720 с. Visuomeninio atstovavimo institutą išskiria ir profesorius V. Mikelėnas (Mikelėnas V. Civilinis procesas. I dalis. Vilnius, Justitia, 1997, P.225).

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 56 straipsnis.

santykių atsiradimas šiuo atveju iš esmės nepriklauso nuo šalių valios. Atstovų pagal įstatymą įgaliojimų apimtį nustato ne sutartis, o įstatymas. Civilinio proceso teisės teorijoje vienbalsiai sutariama, jog dažniausiai atstovais pagal įstatymą yra globėjai ar rūpintojai.

Grupės ieškiniu yra ginamos grupei asmenų priklausančios teisės. Atstovavimo apimtis grupės ieškinyje priklauso nuo to, kokios grupinės teisės bus ginamos. Kai kurių valstybių teisės teorijoje yra išskiriamos trys grupinių teisių kategorijos – difuzinės, kolektyvinės ir homogeninės individualios teisės. Difuzinės ir kolektyvinės teisės grupei priklauso kaip visumai. Jos yra nedalios teisės, egzistuojančios atskirai nuo bet kurio individo ar individų grupės. Tai – transindividualios teisės¹⁰⁸. Šios teisės yra tarp viešųjų ir privačiųjų interesų, tarp privataus ir viešojo intereso. Homogeninės individualios teisės yra dalios teisės, priklausančios atskiram individui. Šių teisių kilmė yra bendra, todėl jos yra ginamos pareiškiant grupės ieškinius¹⁰⁹. Pavyzdžiui, kontinentinės teisinės sistemos valstybėse yra draudžiama ginti trečiųjų asmenų teises (nebent tai būtų numatyta įstatyme). Grupės nario ar teisė pareikšti grupės ieškinį yra numatyta įstatyme, vadinasi grupės atstovui teisė atstovauti visos grupės interesams suteikia ne sutartis, o įstatymas.

Teismui visada yra svarbu, jog grupės narių interesai būtų atstovaujami tinkamai ir adekvačiai. Remiantis klasikinėmis grupės ieškinio proceso taisyklėmis teismas privalo nustatyti atstovaujamojo ieškovo, sugebėsančio adekvačiai atstovauti grupės narius teismo procese, kandidatūrą. Beveik visi grupės nariai gali pareikšti savo norą dalyvauti teismo procese pagrindinio ieškovo (atstovaujamojo ieškovo) teisėmis, todėl bet kuris didelės grupės narys turi teisę pateikti teismui prašymą dėl leidimo atstovauti visos grupės narių interesus. Pareiškimas dėl atstovavimo teisių suteikimo teismo procese su kuriuo gali kreiptis bet kuris grupės narys, teismo yra išnagrinėjamas per tam tikrą laiko tarpą¹¹⁰. Esant keliems panašaus pobūdžio pareiškimams dėl didelės grupės asmenų atstovo pripažinimo teismo kompetencijai yra paliekama nuspręsti, kuri iš pateikusiųjų pareiškimą-prašymą asmenų paskirti atstovaujančiuoju ieškovu (representative plaintiff). Teismui paskyrus atstovaujantį ieškovą grupės nariai privalo teismui nurodyti asmens (advokato, kaip procesinio grupės atstovo), atstovausiančio grupės interesus, kandidatūrą¹¹¹. Šiuo

---

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 56 straipsnis.

¹⁰⁸ Transindividualioms teisėms priklauso teisė į orą, teisingą reklamą, kokybišką produkciją ir kt. Šios teisės priklauso visai bendruomenei, tačiau ne individui, asociacijai, valstybei, kadangi tai – tam tikras „viešasis gėris“.

¹⁰⁹ Atsižvelgiant į teisių, kurios yra ginamos, prigimtį, skiriasi grupės ieškinio rūšis. Difuzinės ir kolektyvinės teisės yra ginamos pareiškiant grupės ieškinius dėl uždraudimo ar pripažinimo, o homogeninės individualiosios yra ginamos pareiškiant grupės ieškinius dėl nuostolių atlyginimo.

¹¹⁰ Pavyzdžiui, JAV įstatymai nurodo 3 mėn. laiko tarpą, skirtą teismui atsakyti į pateiktą pareiškimą.

¹¹¹ Pagal JAV FCPT 23, yra nustatyti reikalavimai grupės advokatui, kuris atstovaus grupės interesus. Kadangi grupės ieškinio procesinis nagrinėjimas, remiantis esama teisine praktika, dažniausiai labai ilgas ir ganėtinai sudėtingas procesas, grupę asmenų turi atstovauti žinoma, ilgą laiko tarpą ir ilgametę teisinę praktiką turinti teisinės paslaugas teikianti firma (advokatų kontora). Be to, ilgametė advokatų kontoros/advokato patirtis bei teisinė praktika yra

atveju pereinama prie sutartinio atstovavimo instituto, kadangi pagal grupės ieškinio institutą, atstovaujantysis ieškovas nėra grupės gynėjas.

Pastarasis reikalavimas kyla iš viešojo intereso gynimo principo, kadangi procesinis atstovas tarsi pakeičia atstovaujimąjį teisme kartu teikdamas kvalifikuotą pagalbą ir tokiu būdu padėdamas atstovaujančiajam ieškovui tinkamai dalyvauti civiliniame procese ginant visos grupės pažeistas teises ar teisėtus interesus. Grupės ieškinys sudaro sąlygas ginti net mažiausius reikalavimus turinčių asmenų interesus, todėl galima daryti išvadą, jog grupės ieškiniu pirma siekiama apginti didelės asmenų grupės interesus, tuo tarpu, kvalifikuotos pagalbos suteikimas, kaip vienas procesinio atstovavimo tikslų¹¹², nėra atmestinas ir grupės ieškinį pareiškiantis asmuo privalo garantuoti tinkamą visų grupės narių interesų apsaugą. Tinkamo ir kvalifikuoto atstovavimo principo laikymasis yra prižiūrimas teismo viso proceso metu. Teismas privalo užtikrinti, kad būtų tinkamai ir efektyviai atstovaujami grupės narių interesai, nebūtų prieštaravimų tarp grupės atstovo ir kitų grupės narių.

Advokatu, atstovaujančiam grupės interesus, yra keliami labai aukšti reikalavimai. Šie reikalavimai kyla iš siekio tinkamai įgyvendinti civilinio proceso keliamus reikalavimus. Advokatas privalo būti kvalifikuotu teisininku, turinčiu ilgametę patirtį, geras teisinės žinias, gerą reputaciją ir kt. Labai svarbus reikalavimas atstovaujamojo ieškovo advokatu yra susijęs su reikalavimų dėl interesų konflikto tarp advokato ir kitų grupės narių nebuvimo. Šis reikalavimas yra teisinėje praktikoje pripažįstamas labai svarbiu, kadangi advokatas, būdamas ne tik atstovaujamojo ieškovo advokatu, bet ir tam tikra prasme visos grupės narių asmeniniu advokatu, turi teisėjų akyse būti profesionalizmo ir patikimumo etalonu¹¹³. Advokatas civiliniame procese yra laikomas sutartiniu atstovu. Teismas privalo įsitikinti dėl advokato skaidrumo bei grobėjiškų tikslų neturėjimo¹¹⁴.

---

nurodoma kaip vienas pagrindinių reikalavimų grupės interesus atstovausiančiam procesiniam atstovui (byla Gonzales v. Cassidy. 474 F. 2d 67, 72 (5th Cir. 1973)).

¹¹² Civilinio proceso teisėje yra skiriami du pagrindiniai procesinio atstovavimo tikslai:

- 1) procesinių veiksmų atstovaujamojo vardu ir interesais atlikimas;
- 2) kvalifikuotos teisinės pagalbos atstovaujajam teikimas, atliekant konkrečius procesinius veiksmus ir teikiant pagalbą vykdant teisingumą civilinėse bylose.

Kadangi pagrindinis grupės ieškinio tikslas – ginti didelės grupės pažeistas teises ar teisėtus interesus, dėl grupės gausos ir visų grupės narių tiesioginio dalyvavimo procese neįmanomumo, visi procesiniai veiksmai yra sukonzentruojami vieno ar kelių asmenų rankose.

¹¹³ A. Abolonin....

¹¹⁴ Pavyzdžiui JAV, teisėjai šiai aplinkybei skiria labai didelį dėmesį, kadangi JAV ar kitose bendrosios teisės valstybėse, grupės ieškiniai dažniausiai yra susiję su vartotojų teisių pažeidimais, ar kitais teisių pažeidimais ir ieškinio dalykas būna – turiniai grupės asmenų interesai. Už laimėtus ieškinius, vartotojai (bendraieškoviai) gauna nuolaidų

2.3. Grupės ieškinio ypatumai civiliniame procese

Civilinio proceso tikslai – ginti asmenų, kurių materialinės subjektinės teisės ar įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, interesus, tinkamai taikyti įstatymus teismui nagrinėjant civilines bylas, priimant sprendimus bei juos vykdam, taip pat kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, aiškinti be plėtoti teisę¹¹⁵. Čia yra pagrindiniai civilinio proceso tikslai. Šiame darbe mes nagrinėjame grupės ieškinio civilinį teisinį institutą, todėl išeinant iš bendrųjų civilinio proceso tikslų, bandome išsiaiškinti ne apskritai apie civilinio proceso teisę, tačiau tik apie vieną procesinį institutą – grupės ieškinį. Pirmosiose darbo dalyse jau kalbėjome apie grupės ieškinio bendruosius ypatumus, vėliau analizavome šio civilinio proceso instituto santykį su kitomis ieškininės gynybos formomis. Šiame skyriuje norėtume paanalizuoti tokius grupės ieškinio ypatumus, kaip grupės ieškinio patvirtinimą (sertifikaciją), teismo/teisėjo vaidmens bei sprendimo priėmimo ir vykdymo ypatumus grupės ieškinyje.

Jau minėjome, jog siekiant apginti labai didelės asmenų grupės interesus, grupės ieškinio procesinis institutas būtų efektyvi priemonė. Tačiau apginti grupės asmenų pažeistas teises ir teisėtus interesus, taip pat kaip ir individualaus pažeidimo atveju teisinėmis priemonėmis galima tik kreipiantis į teismą. Kai kurie teisės mokslininkai teigia, jog norint užtikrinti grupės ieškinio instituto pritaikymą praktikoje, būtini papildomi LR CPK 5 straipsnio pakeitimai¹¹⁶. Individualiajame procese viskas paprasta – teismui priėmus ieškinį, yra iškeliamą civilinė byla ir prasideda civilinis procesas. Tuo tarpu, grupės ieškinyje – viskas sudėtingiau.

Grupės ieškinio procesas prasideda taip pat, kaip ir individualus procesas. Teismas priima grupės ieškinį, priimdamas sprendimą. Šis grupės ieškinio nagrinėjimo etapas laikomas vienu svarbiausių, nes nuo to priklauso ne tik tolesnis grupės bylos nagrinėjimas, bet ir galutinio teismo sprendimo priėmimas. LR CPK 137 straipsnio 2 dalyje¹¹⁷ yra numatyti pagrindai, pagal kuriuos teismas gali atsisakyti priimti ieškinį. Šiame straipsnyje nurodytiems reikalavimams neatitinkant, grupės ieškinys gali būti priimtas teisme¹¹⁸. Taigi, ieškovas inicijuojantis grupės ieškinį, gali jį inicijuoti jau esant tam tikrai grupei asmenų, kurių teisės yra pažeistos, tiek šiai grupei nesant –

---

kuponus (kitai vadinami „coupon settlement“ – angl.), įsigyti prekių ar paslaugų pas pagrindinį ieškovą (dažniausiai kokia komercinė įmonė) ar jo gynėją (teisinių paslaugų kontora).

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 2 straipsnis.

¹¹⁶ Krivka E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. // Jurisprudencija, 2004, t. 52(44).

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 137 straipsnio 2 dalis.

¹¹⁸ Vadinas, ieškovas gali inicijuoti grupės ieškinį teisme, tiek jau esant grupei asmenų, kuriuos jis atstovautų, tiek grupei asmenų dar nesant. Iš to išplaukia, jog ieškovas gali vienasmeniškai inicijuoti grupės ieškinio civilinį procesą.

pagal LR CPK 49 straipsnį¹¹⁹, yra numatyti tam tikri asmenys, kurie ginant viešąjį interesą, gali inicijuoti šį procesą patys (vienasmeniškai, valstybės ar atstovaujamos grupės vardu (pvz., asociacija) bei numanant apie neapibrėžto asmenų rato teisių ar teisėtų interesų pažeidimus).

Bendrosios teisės valstybėse norint, jog grupės ieškinys būtų priimtas nagrinėti teisme, reikalinga patvirtinti jį. Ši procedūra yra vadinama – sertifikacija (*certification*)¹²⁰. Sertifikacija – preliminarus bylos nagrinėjimas, kurio metu teismas nusprendžia, ar grupės ieškinys yra priimtinas. Grupės ieškinio patvirtinimo stadijoje, ieškovas (representative plaintiff) privalo įrodyti teismui jog:

- grupė asmenų iš tikrųjų egzistuoja;
- jis yra jos narys;
- reikalavimą palaiko didelė asmenų grupė;
- reikalavimas yra bendras ir tipiškas visai grupei;
- jis tinkamai atstovaus grupės narių teise bei teisėtus interesus;
- grupės ieškinys yra galimas ir būtinas, jog būtų tinkamai ir efektyviai apgintos didelės asmenų grupės narių teisės.

Pačią grupės ieškinio tvirtinimo stadiją teisme galima suskirstyti į keletą dalių. Pirmoje dalyje yra reikalaujama pateikti detalų grupės aprašymą, nurodyti, kokie asmenys yra priskirtini tokiai grupei (nustatomas išsamus ir tikslus grupės asmenų, kurių teisės ar teisėti interesai bus ginami grupės ieškiniu, apibrėžimas). Antroje grupės ieškinio patvirtinimo stadijos dalyje yra nustatoma, kokius klausimus teismui reikės nagrinėti prasidėjus civiliniam procesui. Grupės ieškiniai gali apimti ir ganėtinai platų, ir ganėtinai siaurą interesų ratą. Teismas turi teisę patvirtinti tik dalį grupės ieškinio (priimti grupės ieškinį ta dalimi, kuri pagrįsta faktinėmis aplinkybėmis, turinčiomis įtaką grupės ieškinio pareiškimui). Paskutinėje, trečioje dalyje, yra nustatomas grupės atstovas, kuris ir dalyvaus grupės ieškinio byloje, atstovaudamas grupės narių interesus.

Civilinio proceso teisės praktikoje yra pripažįstama, jog grupės ieškinio patvirtinimo procedūra yra sudėtingiausia ir daugiausia diskusijų sukelianti grupės ieškinio proceso dalis. Ši proceso stadija yra svarbi abejoms pusėms, kadangi nuo jos priklauso tolesnė proceso eiga. Patvirtinus grupės ieškinį yra iškeliama civilinė byla, kuri bus nagrinėjama toliau pagal grupės ieškinio proceso taisykles. Iškėlus bylą teisme, prasideda sekanti civilinio proceso stadija – pasiruošimas teisminiam bylos nagrinėjimui.

Grupės patvirtinimo stadijoje išsprendžiami esminiai su tolesniu bylos nagrinėjimu susiję ypatumai, siekiant palengvinti tolesnį grupės ieškinio nagrinėjimą teisme bei vėliau, išnagrinėjus

---

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 49 straipsnis.

¹²⁰ Mulheron R. *The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*. 2005. P.23

bylą, lengvesnį teismo sprendimo priėmimo procesą. Teismo nagrinėjimo ypatumai priklauso nuo to, kokį vaidmenį byloje atlieka teismas.

Civilinio proceso teisėje, pagal teisėjo vaidmenį civiliniame procese, yra išskiriami du civilinio proceso modeliai: inkvizicinis (kai teisėjas yra aktyvus proceso dalyvis) ir rungimosi (kai teisėjas/teismas yra tik proceso stebėtojas). Remiantis LR CPK, Lietuvoje civilinės bylos yra nagrinėjamos pagal rungimosi procesą¹²¹. Tačiau viešojo intereso buvimas sąlygoja tam tikras civilinio proceso principų išimtis. Pirmoji – rungimosi proceso išimtis, pagal kurią grupės ieškinyje, teisėjui turi būti suteikiama galimybė daryti didesnę įtaką proceso eigai. Ginant viešąjį interesą, teisėjas turi būti aktyvus, nes nuo to priklauso, kaip efektyviai bus apsaugoti bendrieji visuomeniniai interesai. Pagrindinė teismo funkcija, siekiant apginti didelės asmenų grupės narių teises bei teisėtus interesus, yra tinkamo atstovavimo kontrolė. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje grupės ieškinius turi teisę pareikšti tik tam tikros institucijos, kurioms tokia teisė yra suteikiama įstatymų, galime teigti, jog teismas vykdydamas šią savo funkciją neturi būti toks aktyvus kaip tose valstybėse, kuriose grupės ieškinio pareiškimo teisė yra suteikta grupės nariams.

JAV grupės ieškinio procese galima būtų išskirti teisėjo vykdomą kontrolę iki grupės ieškinio proceso teisme pradžios ir teismo vaidmenį pačiame grupės ieškinio nagrinėjimo procese.

Išnagrinėjus grupės bylą teisme, teismas pereina prie paskutiniosios grupės proceso stadijos – sprendimo priėmimo. Teismas išsprendžia bylą iš esmės priimdamas sprendimą¹²². Teismo sprendimu pagal civilinio proceso teisę laikomas motyvuotas teisminės valdžios aktas, kuriuo taikant civilinio proceso teisės normas konkrečioms šalių santykiams iš esmės ir galutinai išsprendžiamas ginčas dėl teisės¹²³. Grupės ieškinio procese priimtas teismo sprendimas turi atitikti ne tik bendruosius reikalavimus taikomus teismo sprendimui priimtam individualiame procese, bet ir tam tikrus specifinius, kurie leidžia tokius teismo sprendimus išskirti iš teismo sprendimų visumos.

Kadangi grupės ieškiniu yra siekiama apginti didelės asmenų grupės pažeistas teises ar teisėtus interesus, todėl teismo sprendimas yra priimamas visų grupei priklausančių asmenų atžvilgiu. Ši savybė leidžia atskirti grupės procesą nuo individualiojo. Teismo sprendimas, kuriuo ginčas yra išsprendžiamas iš esmės, visada turi konkretų adresatą, konkrečias ginčo šalis ir liečia konkrečių šalių tarpusavio materialinius teisinius santykius. Teismas negali spręsti neįtrauktų į

---

¹²¹ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 12 straipsnis

¹²² Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 259 straipsnio 1 dalis.

¹²³ Mikelėnas V. Civilinis procesas. II dalis, Vilnius. Justitia, 1997, P.112.

bylos nagrinėjimą asmenų teisių ir pareigų klausimo¹²⁴ (šis reikalavimas taip pat yra numatytas ir LR CPK 266 straipsnyje¹²⁵), todėl privalo priimdamas galutinį sprendimą, nuspręsti dėl visų įtrauktų į teismo procesą asmenų teisių bei pareigų. LR CPK 329 straipsnio 2 dalies 2 punkte yra nurodyta, jog pirmosios instancijos teismui nusprendus dėl neįtrauktų dalyvauti byloje asmenų teisių ir pareigų, tai yra pripažįstama absoliučiu teismo sprendimo negaliojimo pagrindu. Tad manytume, jog galima sutikti su nuomone, jog nuostatos, draudžiančios teismo sprendime spręsti klausimą dėl neįtrauktų dalyvauti byloje asmenų teisių bei pareigų, yra labiausiai trukdančios tinkamam grupės ieškinio instituto pritaikymui, todėl ši nuostata turėtų būti pakeista¹²⁶. Reikalinga numatyti galimybę grupės ieškinio procese priimti sprendimą dėl neįtrauktų į procesą asmenų teisių.

Teismo sprendimas, priimamas didelės grupės atžvilgiu yra įpareigojantis visiems grupės nariams, nepriklausomai nuo to, ar jie dalyvavo teismo procese, ar ne¹²⁷. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį, jog teismo sprendimas įpareigoja tik tuos didelės asmenų grupės narius, kurie yra identifikuoti. Kontinentinės teisinės sistemos valstybėse, teismo sprendimo galios problema, manytume, yra mažesnė, kadangi pareiškiami grupės ieškiniai nėra turtiniai, tad ir teismo sprendime nereikia identifikuoti visų grupės narių bei nurodyti, kokia apimtimi jiems galioja teismo sprendimas. Teismo sprendimas grupės ieškinio procese įpareigoja visus grupės narius, nepriklausomai nuo to, ar tai teismo sprendimas dėl pripažinimo, ar teismo sprendimas dėl uždraudimo. Teismo sprendimo galia visiems grupės nariams pasireiškia tuo, jog remdamiesi tokiu sprendimu, jie kreipsis su individualiu ieškiniu, kad būtų atlyginti patirti turtiniai bei neturtiniai nuostoliai. Šiuo metu Seime svarstomuose LR CPK pakeitimuose, yra numatoma, jog nedalyvavusiems procese didelės asmenų grupės nariams, teismo sprendimas prejudicinę galią turės tik tada, kai pareikšti reikalavimai dėl pripažinimo ir teisinių santykių modifikavimo ir teismo sprendimas yra palankus grupei¹²⁸.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, jog yra reikalinga gana nuodugnai peržiūrėti LR CPK nuostatas, reglamentuojančias sprendimo grupės ieškiniuose priėmimą bei jo vykdymo procesą, kadangi šios grupės ieškinio proceso dalys, manytume, nėra pakankamai išsamios, jog jas galima būtų tinkamai išnaudoti grupės ieškinio procese. Kadangi teismo sprendimas grupės ieškinyje, tiesiogiai paveikia visus grupės narius ir jiems visiems yra įpareigojantis, tad civilinio proceso teisės

¹²⁴ Mikelėnas V. Civilinis procesas. II dalis, Vilnius. Justitia, 1997, P.111.

¹²⁵ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 // Žin., 2002. Nr. 36-1340, 266 straipsnis.

¹²⁶ Krivka E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. // Jurisprudencija, 2004 t. 52 (44).

¹²⁷ Hansberry v. Lee 311 U.S. 32, 61S, Ct 115,85 L. (1940) // Колесов П.П. Групповые иски США. Москва: 2004г. С.61.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5,27,49,83,274,275,296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 96 (1) straipsniu įstatymo projektas, 2006-12-22 Nr.1968 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289618&p_query=&p_tr2= Prisijungimo laikas 2007-11-20.

normų įtvirtinamas teismo sprendimas grupės ieškinyje bei šio sprendimo vykdymas, turėtų būti išsamus ir atitikti specialius reikalavimus, kad būtų tinkamai įgyvendinama visų grupės narių teisių ir teisėtų interesų apsauga.

3. GRUPĖS IEŠKINIO VIETA

BENDROSIOS IR KONTINENTINĖS TEISĖS SISTEMOS VALSTYBĖSE

Ankstesnėse šio darbo dalyse mes bandėme nustatyti kas yra grupės ieškinys, iš kur ir kodėl šis civilinio proceso teisės institutas atsirado ir ar yra tam tikros alternatyvos grupės ieškiniams civilinio proceso teisėje. Tai bendrojo pobūdžio klausimai, kuriais nustatėme grupės ieškinio sąvoką, jo istorinius atsiradimo ypatumus, santykį su kitomis ieškininės gynybos formomis, procesinę eigą, keliamus grupės ieškiniui reikalavimus ir kt. Siekiant giliau panagrinėti šį institutą reikalinga būtų panagrinėti grupės ieškinio ypatumus bei vietą bendrosios bei kontinentinės teisės sistemos valstybėse.

Grupės ieškinio teisinis institutas kontinentinės teisės sistemoje yra gana naujas teisinis darinys, todėl bus nagrinėjami grupės ieškinio teisiniai ypatumai pagal klasikinį grupės ieškinio modelį, tačiau neišskiriant ir šio procesinės teisės instituto ypatumų kontinentinės teisės valstybėse, kurios jau integravo grupės ieškinį į nacionalinę teisinę sistemą. Klasikiniai grupės ieškinio ypatumai bus nagrinėjami taip pat ir dėl to, jog šis institutas dar nėra prigijęs ir mūsų nacionalinėje teisėje. Lietuvos Respublikos teisinėje praktikoje tėra grupės ieškinio užuomazgos: teismuose dar nėra nė vieno pareikšto ieškinio, o teisinėje literatūroje šis institutas buvo nagrinėjamas tik kelių teisės mokslininkų darbuose – V. Mikelėno, E. Krivkos. Tačiau vis labiau pasaulyje veikiant globalizuojantiems veiksniams ir „atidarant vis daugiau sienų“, bendroji ir kontinentinė teisė galima sakyti „vienodėja“ – ir viena, ir kita teisinės sistemos įgyja vis daugiau bendrų panašumų ir vis labiau „integruojasi“ viena į kitą.

Šioje darbo dalyje pabandydysime nurodyti ne tik grupės ieškinio vietą teisinėse sistemose, apskritai, tačiau ir nurodysime tam tikrus grupės ieškinio procesinius ypatumus, kurie išskiria grupės ieškinio teisinį institutą nuo kitų ieškininės teisenos rūšių. Sekančioje darbo dalyje bus išskiriami tik pagrindiniai grupės ieškinio bruožai, pernelyg neišsiplečiant ir atsižvelgiant į šio darbo apimtį ribotumą.

3.1. Grupės ieškinio ypatumai bendrosios teisės sistemoje

Istoriškai grupės ieškinys yra laikomas bendrosios teisės procesiniu institutu ir ganėtinai ilgą laiką tarpą grupės ieškininė teisena buvo taikoma tik JAV civiliniame procese. Tik neseniai grupės ieškinį pradėta naudoti ir kitose bendrosios teisės šalyse¹²⁹. Didelės grupės asmenų pažeistų teisių ar teisėtų interesų ginčai prieš vieną atsakovą buvo sprendžiami remiantis tradicine ieškinine teisena nagrinėjant ginčus teisme pateikiant individualų ieškinį. Tam tikrais atvejais bylų su tapačiais reikalavimais, teismai turėdavo ne šimtus, o tūkstančius. Daugelyje šalių, teismai tokiais atvejais turėdavo priimti labai daug vienu metu sprendimų, buvo tiesiogiai vengiama proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų panaudojimo.

Dėl proceso sudėtingumo, didelio teismų darbo krūvio, XX a. pabaigoje vis labiau buvo aktualus klausimas dėl grupės ieškinio teisinio instituto reikalingumo ir naudojimo daugelio šalių teismų procese. Grupės ieškinio integravimo į nacionalines teisės sistemas poreikis taip pat išaugo ir dėl pasaulinių ekonominių veiksnių, kai plėtojantis tarptautiniams ekonominiams-prekybiniais santykiams kilo ir valstybių civilinio proceso teisės unifikavimo poreikis.

XXI a. grupės ieškiniai laikomi neatskiriama civilinio proceso teisės dalimi ne tik JAV ir Anglijos teismų praktikoje, tačiau grupės ieškinio teisinis institutas yra sėkmingai naudojamas Kanadoje, Australijoje, Naujoje Zelandijoje, Filipinuose bei kitose šalyse. Kiekvienoje šalyje taikant turtinius grupės ieškinius¹³⁰ kaip pagrindinę grupės ieškinių rūšį, kurios pagalba yra ginamos didelės grupės asmenų pažeistos teisės ar teisėti interesai, išskiriami tam tikri grupės ieškinio instituto taikymo ir naudojimo ypatumai. Tam tikri grupės ieškinių ypatumai bus nagrinėjami šiame darbe toliau.

Anglija. Anglijoje Aukščiausiojo teismo procesinio komiteto yra sukurtos „Grupės ieškinių naudojimo taisyklės“. Pastarasis dokumentas nenurodo konkrečių imperatyvių teisės normų ir formaliai neįtakoja civilinio proceso, pagal kurį yra nagrinėjami grupės ieškiniai Anglijos teismuose. Tačiau šis dokumentas yra laikomas oficialiu grupės ieškinio teisenos komentaru, taikomu praktiniame grupės ieškinių nagrinėjimo procese, teisme¹³¹. Kaip vieną iš Anglijos grupės ieškinių nagrinėjimo ypatumų galima išskirti tai, jog Anglijoje nėra tiksliai apibrėžtas asmenų kiekis, kuriam dalyvaujant procesas privalo vykti pagal grupės ieškinio procesinį institutą. Kita

¹²⁹ Nors tokios valstybės kaip Didžioji Britanija ir Australija savo teisėje ganėtinai seniai turėjo įsivedusias grupės ieškinio teisinį institutą, tačiau jį savo civilinio proceso praktikoje jį naudodavo labai retai.

¹³⁰ Kaip jau minėta, teisinėje literatūroje grupės asmenų ieškinys, kuriame asmenų ratas yra tiksliai apibrėžtas, vadinami turtinio pobūdžio (arba turtiniais – rus. Имущественные), ieškiniiais.

¹³¹ Vice-Chairman C. L. Multi-Party Rules: US; Canada; Australia and UK // International Business Lawyer. 1998. February.

vertus, Anglijos teisinės pagalbos tarnyba (Legal Aid Board) yra pateikusi išaiškinimus dėl grupės ieškinį sudarančių ieškovų skaičiaus ir nurodė, jog grupės ieškinį turėtų sudaryti ne mažiau nei dešimt ieškinių pareiškimų pagal tapatų ieškinio dalyką, pareiškiamų tam pačiam atsakovui¹³². Vadinasi, norint pareikšti grupės ieškinį teisme reikalinga ne mažiau nei dešimties asmenų grupė su panašaus pobūdžio reikalavimais. Nors tarnybos išaiškinimas ir nėra oficialus, tačiau atsižvelgiant į faktą, jog Anglijos teismams jis turi žymią įtaką ir grupei asmenų, norinčiai pareikšti grupės ieškinį bei nepaisant šio fakto teismai greičiausiai pateiktą ieškinį atmestų.

Svarbu paminėti, jog Anglijos teismai kelia truputi kitokius procesinius reikalavimus grupės ieškiniui nei kitos bendrosios teisės valstybės. Teismai netgi nagrinėdami atstovaujamuosius ieškinius¹³³, gali išskirti juose ir individualius reikalavimus. Anglijos teismų naudojami procesiniai skirtumai grupės ieškinio nagrinėjime, turi tokius požymius (formas)¹³⁴:

1) didelės grupės asmenų bylos nagrinėjimas pagal „atstovaujamojo ieškinio“ pagrindą. Grupės byla šiuo atveju yra nagrinėjama, remiantis ieškovo-grupės atstovo, priklausančio tai pačiai grupei asmenų, asmeniškai pateikto teismui ieškinio pagrindu¹³⁵;

2) bylos nagrinėjimas pagal kelis identiškus ieškinio dalykus ir pagrindus, ieškinius, kurie betarpiškai apjungiami į vieną bylą;

3) bylos nagrinėjimas pagal kelis skirtingus ieškinius, turinčius tapatų ieškinio pagrindą;

4) bylos nagrinėjimas pagal kelis skirtingus ieškinius, turinčius tapačius pažeistus interesus (tarkim, vienodas pažeistas viešasis interesus). Pagal šį požymį yra nagrinėjamos kelios skirtingos bylos, kuriose yra nustatomos vienodos pažeistos asmenų teisės ar teisėti interesai ir kuriose priimtas teismo sprendimas gali tam tikra prasme tapti teismo precedentu bei turėti įtaką neapibrėžtos asmenų grupės teisėms ar teisėtiems interesams.

Taigi, priklausomai nuo to, kokius aukščiau išvardintus požymius turės ieškinys, toks vėlesnis ir bus grupės ieškinio nagrinėjimas. Prieš pradėdant grupės ieškinio bylos nagrinėjimą iš esmės, Anglijos teismai labai didelį dėmesį kreipia pasiruošimo bylos nagrinėjimui teisme stadijai. Šios stadijos metu teismas detaliai išsinagrinėja ne tik pažeistas materialiosios teisės normas, bet ir pačius kiekvieno didelės grupės nario konkrečius reikalavimus grupės ieškinyje. Toks dėmesys pasiruošimui nagrinėti bylą teisme yra skiriamas todėl, kad pagal anglų civilinio proceso reikalavimus, esant bylai, kurioje dalyvauja didelė asmenų grupė (žymus ieškovų kiekis, kuris kaip

---

¹³² Vice-Chairman C. L. Multi-Party Rules: US; Canada; Australia and UK // International Business Lawyer. 1998. February.

¹³³ Anglijoje atstovaujamaisiais ieškinais yra vadinami turtiniai grupės ieškiniai.

¹³⁴ Аболонин Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.

¹³⁵ Remiantis šiuo požymiu, grupės atstovas pateikia individualų ieškinį, kuriame yra dalinai užsimezgušios procesinio bendrininkavimo užuomazgos. Grupės ieškinio pagrindu laikomas individualaus ieškinio dalykas, tuo tarpu kiti grupės

minėjome aukščiau, turi būti ne mažesnis nei dešimt), teisėjai privalo atidžiai ir nuosekliai išsinauginėti visus grupės asmenų reikalavimus, siekiant išsiaiškinti grupės ieškininės teisenos tikslingumo ir efektyvumo klausimą konkrečiam atvejui. Šis reikalavimas kaip ir mūsų nacionalinėje teisėje kyla iš viešojo intereso gynimo principo, kadangi tam tikros civiliniame procese taikomos išimtys yra „pateisinamos ir būtinos siekiant suderinti privataus ir viešojo intereso gynimą civiliniame procese, užtikrinti šių interesų pusiausvyrą, nes yra pripažįstama, kad bylinėjimasis nėra vien privatus šalių reikalas“¹³⁶. Todėl esant galimybei ginčą nagrinėti individualiaja ar kita lengvesne nei grupės ieškinyje ieškinine teise (pvz., procesinis bendrininkavimas), teismas savo prerogatyva ieškovams gali pasiūlyti kitokias ieškininės teisenos rūšis.

Australija. Australijoje, grupės ieškinio taikymas yra reglamentuotas 1992 m. išleisto įstatymo „Dėl Federalinio teismo proceso (teisenos)“. Šis įstatymas suteikia galimybę praveisti tam tikrus atstovaujamuosius procesus, kurie iš tikrųjų yra ne kas kita, kaip teismo procesas, analogiškas turtiniams grupės ieškiniams, pateikiamiems JAV teismuose (JAV grupės ieškinio analogija). Norint inicijuoti grupės ieškinio procesą, Australijos civilinio proceso teisės normos yra nustatę, jog ieškinyje turi atitikti šiuos reikalavimus:

1) bendri grupės asmenų reikalavimai, nurodomi bendrame teismui pateikiamame grupės ieškinyje arba individualiuose ieškiniuose, pateikiamuose grupės vardu, turi būti vieningi;

2) reikalingas didelės grupės asmenų ieškinių reikalavimų tapatus visiems reikalavimams ieškinio dalyko buvimas, bendras grupės ieškinio pagrindas bei kiekvieno iš didelės grupės asmens privačių turtinių reikalavimų faktas (bendro teisinio fakto, pagal kurį galima būtų nustatyti grupės ieškinio pagrindą bei bendrą grupės ieškinyje nurodomų reikalavimų apimtį).

Australijos civiliniame procese yra įtvirtintas reikalavimas, jog teismai prieš pradėdami grupės ieškinio nagrinėjimą teisme priimtą sprendimą dėl tinkamo didelės grupės asmenų informavimo apie teismo procesą (tinkamos formos ir turinio pranešimas. Šiuo sprendimu bus vadovaujama viso teismo proceso metu, informuojant grupės narius apie proceso eigą). Remiantis grupės ieškinio analogija, skirtingai nei JAV ar Kanadoje, australų civilinio proceso teisė taip suteikia grupės nariams teisę pasinaudoti savo teise pasirinkti savo ieškininių reikalavimų nagrinėjimo procesinę formą bet kuriuo grupės ieškinio nagrinėjimo metu. Australietiškas grupės ieškininės teisenos institutas numato galimybę prie grupės ieškinio prisijungti grupės nariams netgi po to, kai yra prasidėjęs bylos nagrinėjimas teisme.

---

asmens remiantis procesinio bendrininkavimo institutu, prisijungia prie pagrindinio ieškovo (grupės atstovo). Grupės narių reikalavimai turi būti tapatūs grupės atstovo reikalavimams.

¹³⁶ E. Krivka. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse.

Dėl grupės narių skaičiaus, kuriam esant yra galimas grupės ieškinio nagrinėjimas teisme, Australijos civilinio proceso taisyklės pasisako vienareikšmiškai – grupės ieškiniui pareikšti, yra reikalingi septyni potencialūs ieškovai. Dėl grupės narių skaičiaus, Australijos civilinis procesas nėra labai griežtas. Kadangi Australijoje grupės sertifikacija¹³⁷ būtina grupės ieškinio nagrinėjimo teisme sąlyga, grupės nariams yra leidžiama išstoti iš grupės ieškinio bet kurioje grupės ieškinio nagrinėjimo stadijoje. Ir jeigu grupės narių (ieškovų) skaičius nukris žemiau septynių, teismo prerogatyvai yra palikta nuspręsti ar tęsti grupės ieškinio nagrinėjimo procedūras, ar procesą nutraukti, pereinant prie kitokios ieškininės teisenos. Yra viena sąlyga – kad šis perėjimas ar grupės ieškinio proceso palikimas, nepaveiktų likusių grupės narių teisių ar teisėtų interesų neigiamai.

Kanada. Grupės ieškinio teisinis institutas labai plačiai yra naudojamas ir Kanadoje: Kvebeko provincijoje, Ontarijuje bei Britų Kolumbijoje. Taip pat kaip ir kitose bendrosios teisės valstybėse, Kanadoje grupės ieškinį reglamentuoja visa gausybė civilinio proceso teisės normų, reglamentuojančių pareiškimų dėl grupės ieškinio pateikimą teismui, pranešimą grupės nariams apie procesą ir kt. Svarbiausiomis yra išskiriamos civilinio proceso teisės normos, kurios reglamentuoja kiekybinį bei kokybinį grupės narių nustatymą, sprendimo priėmimo procedūras dėl didelės asmenų grupės teisių ar teisėtų interesų pažeidimo ar vienodo teisės akto pažeidimo, kuri įvykdo tam tikra grupės atsakovų, teismo sprendimo priėmimas byloje bei teismo sprendimo vykdymo procesas.

Kanados civilinio proceso teisė, taip pat kaip australietiškoji, numato daugiau nei dviejų grupės narių reikalavimą, kuris yra keliamas pagal klasikinį grupės ieškinio modelį. Australijoje, kaip minėjome, yra numatyta, jog siekiant pateikti grupės ieškinį teisme, turi būti ne mažiau septynių ieškovų ar atsakovų, dalyvausiančių procese. Kanadoje, siekiant pateikti grupės ieškinį teisme, teisės normų yra numatytas reikalavimas taip pat kaip ir Australijoje – jog turi būti ne mažiau nei septyni potencialūs ieškovai, kurie turėtų vieną bendrą tikslą ir jų reikalavimai būtų tapatūs. Nesilaikant kiekybinio grupės ieškinio reikalavimo, civilinio proceso teisės yra pripažįstamas grupės ieškininės teisenos teisme negalimumas. Be to, Kanadoje siekiant inicijuoti grupės ieškinį, civilinio proceso teisės numato griežtą reikalavimą – rimtas pagrindas grupės ieškinio teisinei procedūrai. Pagal šį reikalavimą, esant galimybei išspręsti grupės asmenų ginčus kitokios rūšies ieškinine teiseną, teismai visais atvejais privalo siūlyti ieškovams savo pažeistų teisių ar teisėtų interesų gynimui ir pasinaudoti kitokia nei grupės ieškinine, teiseną. Kaip ir kitų valstybių teismuose, ir Kanados teismuose dažniausia privačių asmenų ginčus stengiamasi išspręsti,

---

¹³⁷ Sertifikacija – grupės patvirtinimo procedūra bendrosios teisės valstybėse, kurios metu yra nusprendžiama, ar grupės ieškiny yra priimtinas ir nagrinėtinas. Apie sertifikaciją bus kalbama tolesnėse šio darbo dalyse.

asmeniui pareiškiant individualų ieškinį, o grupės ieškiniu naudotis tik nesant kitų galimybių teisingai ir kaip galima efektyviau išspręsti grupės asmenų ginčą.

Didžioji dalis grupės ieškinio proceso sėkmės Kanadoje priklauso nuo to, kiek sėkmingai atlikta grupės sertifikacija. 1992 m. Ontarijuje ir 1995 m. Britų Kolumbijoje, buvo priimti aktai „Dėl grupės ieškininės teisenos“. Šie aktai, Kanados teisininkų manymu padėjo išspręsti daugelį grupės ieškininės teisenos probleminių klausimų bei padarė Kanados civilinio proceso teisę žymiai palankesnę spręsti ginčus, susijusius su masine ieškovams padaryta žala (Kanados teisė skaitoma efektyviausia, nagrinėjant ypač didelės grupės asmenų reikalavimus). Nors Kanados civilinio proceso teisės normų yra nustatyti reikalavimai grupės sertifikavimui, tačiau teisės normos leidžia ir optacijos¹³⁸ galimybę grupės nariams bet kuriuo grupės ieškinio bylos nagrinėjimo metu (bet kurioje bylos stadijoje). Britų Kolumbijos civilinio proceso teisės aktuose net yra nurodyta, jog dalyvavimo grupės ieškinio procese teisė, yra suteikiama asmeniui, kurio gyvenamoji vieta – teismo, nagrinėjančio grupės asmenų bylą, veiklos teritorija arba teritorija už teismo veiklos ribų. Vadinasi asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta nėra provincijoje, kurios veiklos teritorijai priklauso ir teismas kuriame buvo inicijuotas grupės ieškinys, yra suteikiama teisė laisvai pasirinkti, ar dalyvauti grupės ieškinio procese šalimi, ar ne.

Nors apie JAV grupės ieškinį, kaip apie klasikinį, buvo kalbama pirmoje šio darbo dalyje, tačiau reikėtų paminėti keletą JAV FCPT 23 taisyklėje numatytų ypatumų, kurie nebuvo paminėti anksčiau. JAV FCPT 23 taisyklė, kaip ir kitų valstybių civilinio proceso teisė, grupės ieškiniui kelia reikalavimą, kad viešasis interesas (bendrosios vertybės) dominuotų privačiųjų, individualiųjų interesų atžvilgiu. Be to, asmuo, kuris pateikia grupės ieškinį visos grupės vardu (ieškovas), turi labai tiksliai aprašyti atstovaujama grupę. Nuo to priklauso, ar bus įmanoma nustatyti asmens priklausymą tai grupei ir ar atstovavimas tokia grupei bus pripažintas tinkamu. JAV teismų praktikoje yra nusistovėjusi taisyklė, jog tose bylose, kuriose yra daugiau nei 40 grupės narių yra laikoma, kad tokia grupė atitinka reikalavimą, nurodytą FCPT 23 taisyklėje: kad asmenų grupė būtų tokia didelė, jog visų jos narių dalyvavimas apsunkintų procesą. Tuo tarpu, 25 asmenų grupė yra laikoma tik didele grupe ir grupės ieškinys tokiu atveju negalėtų būti pareiškiamas. Tais atvejais, kai grupę sudaro nuo 25 iki 40 narių, yra vertinamos aplinkybės, turinčios įtakos grupės ieškinio pareiškimui: tarkim, visų narių gyvenamosios vietos, individualių reikalavimų dydis bei bylos sudėtingumas ir kt.¹³⁹

---

¹³⁸ Optacija teisinėje literatūroje, kalbant apie grupės ieškinį, kaip civilinio proceso teisės institutą, reiškia – procesines grupės asmenų teises dalyvauti grupės ieškinyje ieškovu, ar iš jos savo laisva valia pasitraukti.

¹³⁹ Колесов П.П. Групповые иски США. Москва: 2004г. С.28.

Taigi, nežiūrint į tai, jog grupės ieškinio institutas Didžiojoje Britanijoje, Kanadoje, JAV, Australijoje bei kitose bendrosios teisės šalyse turi labai daug panašių bruožų, tačiau tarp jų egzistuoja ir tam tikri skirtumai, iš esmės neturintys įtakos civilinio proceso teisės normoms. Pagrindiniu skirtumu yra išskiriamas grupės ieškinio ieškovų kiekybinis reikalavimas, kurio netenkinimas dažniausiai užkerta kelią, kreiptis į teismą su grupės ieškiniu. Kaip minėta, JAV iš visų valstybių kelia aukščiausius reikalavimus kiekybinei grupės asmenų sudėčiai. Visose iš minėtų valstybių taip pat yra keliamas reikalavimas dėl tinkamo procesinio atstovavimo instituto grupės ieškinyje, įgyvendinimo. Civilinio proceso normomis yra nurodoma, jog grupę gali atstovauti vienas ar keli ieškovai ar vienas ar keli atsakovai. Tačiau, Australijoje, esant analogijai klasikiniam grupės ieškiniui dėl grupės atstovo, yra nustatyta, jog teismas turi teisę nušalinti grupės atstovą, jeigu pastebi, kad grupės atstovas nepakankami sąžiningai ir adekvačiai atstovauja visų grupės narių interesus¹⁴⁰.

Visose bendrosios teisės valstybėse, vadovaujantis civilinio proceso teisės normomis, teismui yra suteikta teisė atsisakyti priimti nagrinėti grupės ieškinį, jei gali būti pagrindas manyti, jog teismo proceso sąnaudos, nagrinėjant bylą pagal grupės ieškinį viršys individualiais reikalavimais būsimas patirtas teismo sąnaudas. Šis principas kyla iš viešojo intereso apsaugos bei proceso ekonomiško bei koncentruotumo principų – kaip vieno pagrindinių civilinio proceso principų. Remiantis tuo, bendrosios teisės šalių civilinio proceso teisė nustato, jog turtiniai grupės ieškiniai turėtų būti naudojami tik kaip kraštutinė priemonė, nesant kitų procesinių galimybių greitai ir teisingai išspręsti ginčą, kuriame dalyvautų didelė asmenų grupė. Kaip jau ir minėta buvo anksčiau, teismams nustačius, jog yra galimybė išspręsti ginčą neinicijuojant grupės ieškinio, visada imsis kitų procesinių priemonių ginčui patenkinti. Taipogi teismai gali atsisakyti patenkinti grupės ieškinį, nustačius kokių nors faktų, pagal kuriuos galima būtų spręsti, jog grupės ieškiniu sprendžiama byla bus neefektyvi, atsižvelgiant į grupės asmenų keliamus reikalavimus bei individualių reikalavimų pateikimo galimybės neišnaudojimą.

Kitu bendru bendrosios teisės sistemos civilinio proceso teisė bruožu yra teismo teisė – bet kuriuo grupės ieškinio bylos nagrinėjimo metu (bet kurioje procesinėje stadijoje), teismo sprendimu, visiškai pakeisti grupės asmenų struktūrą. Teismas, vadovaudamasis principu, jog procesas vyktų teisingai ir efektyviai bei nustatęs, jog grupės asmenų reikalavimai tarpusavyje skiriasi, tačiau atsižvelgiant į šių reikalavimų prigimtį bei tam tikrus juos vienijančius kriterijus, gali priimti sprendimą, išskaidyti didelę asmenų grupę į atskiras grupes ar pogrupius. Šių procesinių veiksmų teismas imasi, siekiant išvengti skirtingų grupės narių interesų konflikto arba būsimo

---

¹⁴⁰ Vice-Chairman C. L. Multi-Party Rules: US; Canada; Australia and UK // International Business Lawyer. 1998. February.

interesų konflikto kilimo. Grupės ieškinio skaidymas į pogrupius taip pat taikomas tais atvejais, kai į grupės sudėtį įeina asmenys, kurių gyvenamoji vieta yra kitoje šalyje (ar kitame federaciniame-administraciniame vienete) bei tos šalies ar administracinio vieneto civilinio proceso teisė numato kitokio pobūdžio reikalavimus, keliamus grupės ieškinio pareiškimui ar nagrinėjimui. Grupės ieškinio skirstymas į pogrupius yra pateisinamas tais atvejais, jei didelės grupės asmenų nariai gali būti charakterizuojami pagal skirtingus požymius arba atsakovas pažeidė jų teises ar teisėtus interesus skirtinga apimtimi.

Nagrinėjant procesinį-teisinį grupės ieškinių modelį pagal JAV, Anglijos, Australijos ir Kanados civilinio proceso teisę, galima prieiti išvados, jog nekreipiant dėmesio į tam tikrus materialiosios teisės normomis nustatytus skirtumus, grupės ieškinių procesas kaip civilinio proceso dalis nacionalinėje teisėje, paminėtose šalyse yra beveik identiškas. Be to, vadovaujantis bendrosios teisės sistemos šalių materialiosios bei proceso teisės normomis, galima teigti, jog ieškovo pažeistų teisių ar teisėtų interesų įgyvendinimas turi atsispindėti turtinėje reikalavimų išraiškoje. Remiantis tuo, darytina išvada, kad jeigu net teismai taiko atskiras neturtinio pobūdžio pažeistų teisių ar teisėtų interesų atstatymo formas, kaip tarkim, teismo draudimą atsakovui vykdyti tam tikrą neteisėtą veiką ar kiti teismo įsakymai, jie kaip taisyklė, yra laikomi tik kaip papildomais reikalavimais teismui, nustatant atsakovo pareigą dėl piniginės kompensacijos išmokėjimo kiekvienam didelės asmenų grupės nariui.

3.2. Grupės ieškinio ypatumai kontinentinės teisės sistemoje

Kontinentinėje teisėje, grupės ieškinio modelis, kaip didelės asmenų grupės interesų gynimo priemonė, yra gerokai nutolęs nuo bendrosios teisės valstybių civilinio proceso. Pagrindinis skirtumas galėtų būti tas, jog kontinentinėje Europoje, nėra aptinkamas turtinis grupės ieškiny, kuris yra labai dažnai ir aktyviai naudojamas bendrosios teisės sistemos valstybėse. Didelės asmenų grupės pažeistos teisės bei teisėti interesai, pagal kontinentinę teisę, pagrinde yra ginami, siekiant apsaugoti viešąjį interesą. Grupės ieškinį paduoti bei atstovauti grupei teisme turi teisę tam tikros valstybinės institucijos ar visuomeninės organizacijos, kurioms tokią teisę suteikia įstatymas.

Vokietijos, Švedijos, Šveicarijos, Olandijos, Prancūzijos, Lietuvos bei kitų Europos valstybių nacionalinėje civilinio proceso teisėje, neskaitant karštų debatų tiek politiniu, tiek teisiniu šio klausimo lygiu, iki šiol daugumoje iš jų nėra įtvirtinto turtinio grupės ieškinio instituto.

Daugumoje kontinentinės Europos valstybių yra naudojami viešojo pobūdžio grupės ieškiniai. Švedijoje viešaisiais netgi vadinami grupės ieškiniai, kuriuose dalyvauja tam tikra didelė grupė asmenų, kuriais į teismą kreipiasi valstybės institucijos ar visuomeninės organizacijos. Teismas viešojo grupės ieškinio¹⁴¹ nagrinėjimo metu, priima viešojo-teisinio pobūdžio sprendimą. Šio pobūdžio ieškiniai turi labai daug panašumų su jau šiame darbe minėtais ieškiniiais dėl nenustatyto asmenų rato, gynimo.

Kadangi grupės ieškinio institutas kontinentinės teisės sistemos valstybėse, nėra dar labai išsisknijęs ir neturi ilgametės praktikos, nėra įmanoma tiksliai išanalizuoti šį institutą. Iš kontinentinės Europos, daugiausia teisinės praktikos, kas liečia grupės ieškinį, kaip civilinės proceso teisės institutą, galima aptikti Vokietijos teisininkų veikaluose¹⁴². Taigi, vadovaudamiesi šiuo faktu, sekančioje šio darbo dalyje, pabandydysime paanalizuoti pagrindė Vokietijos bei šiek ir kitų valstybių teisinę praktiką. Šios dalies pabaigoje, šiek tiek paanalizuosime ir ne tik kontinentinės Europos grupės ieškinio modelio ypatumus, tačiau truputi paanalizuosime ir Brazilijos, kaip seniausios kontinentinės teisės sistemos valstybės, adaptavusios grupės ieškinį į savo nacionalinę civilinio proceso teisės, grupės ieškinio ypatumus bei teisinę praktiką.

Vokietijos žemių teismai nenustatyto asmenų rato interesų gynimo institutą pagrindė naudoja per „vartotojų asociacijų ieškinius“. Asociacijos, kaip jau buvo minima šio darbo pradžioje, gindamos tam tikrais požymiais pasižyminčią didelę asmenų grupę, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu. Vartotojų teisių gynimas yra laikoma viena iš nedaugelio sričių, pagal kurią gali būti kreipiamasi į teismą, ginant didelės asmenų grupės pažeistas teises ar teisėtus interesus. Tuo tarpu, dėl turtinio grupės ieškinio pateikimo teismui, ginant didelės asmenų grupės interesus, iki šiol verda aršios diskusijos.

Vokietijos teisininkai pripažįsta, jog nors ir egzistuoja labai daug viešojo intereso gynimo sričių, tačiau Vokietijoje pagrindė yra naudojamas tik vienas – asociacijų ieškinys, kaip viešojo intereso gynimo procesinė priemonė. Asociacijų ieškinio pateikimas Vokietijoje yra reglamentuojamas konkurencijos teisės, iš kurios pagrindiniais laikomi – įstatymas „Dėl nesažiningos konkurencijos“ (kaip sutartinės teisės dalis, reglamentuojanti nepagrįstus prekybinius santykius, nesilaikant nustatytų konkurencinių reikalavimų) bei įstatymas „Dėl pagrindinių prekybos sąlygų ir apribojimų“, kuris reguliuoja vartotojų asociacijų ieškinių pateikimo teismams, tvarką. Svarbu taip pat paminėti, jog be šių, Vokietijos konkurencinėje teisėje galioja ir kitos

---

¹⁴¹ Lindblom P.H. Group Actions and the Role of the Courts – A European Perspective. Forum International. 1996. May.

¹⁴² Reikia pastebėti, jog Vokietijoje nėra reiškama daug rūšių grupės ieškinių. Vokietijos teismuose, kaip ir kitose kontinentinės teisės sistemos valstybėse, grupės ieškiniiais, pagrindė yra ginamos pažeistos vartotojų teisės ar teisėti interesai.

civilinį procesą, ginant grupės asmenų interesus, reglamentuojančios normos. Vokietijos vartotojų asociacijų didelės asmenų grupės interesų gynimas, galima sakyti turi daug panašumų su LR CPK 49 straipsnyje įtvirtintomis nuostatomis, kuriose nurodoma, jog tam tikri asmenys, siekdami apginti viešąjį interesą, gali pareikšti grupės ieškinį¹⁴³.

Kaip jau minėjome, Vokietijoje yra pareiškiami asociacijų ieškiniai (grupės ieškiniai), siekiant apginti didelės asmenų grupės teises ir teisėtus interesus. Tačiau ginant viešąjį interesą ir įstatymuose nenumatant tinkamų priemonių patenkinti turtinius grupės, pareiškiančios asociacijų ieškinį teisme, narių reikalavimus, kylančius iš skirtingų grupės narių reikalavimų (daugumos ieškinių), remiantis tuo pačiu teisiniu faktu, iškyla labai svarbi problema. Šios problemos aktualumas išlieka svarbus ir Lietuvos civilinio proceso teisėje. Pagal asociacijų ieškinio institutą, Vokietijoje yra numatoma ginti pažeistą viešąjį interesą, tačiau asmeniniai turtiniai didelės asmenų grupės interesai lyg ir nėra ginami pagal viešojo intereso institutą. Tokiu atveju iškyla vienas klausimas: o kaip yra įgyvendinamas tada turtinis grupės ieškinyje arba tokio ieškinio instituto apibrėžiami teisiniai-turtiniai asmenų interesai? Žinoma, nors ir didelės asmenų grupės reikalavimai pagal taikymo sritį ir pažeistas teises ar teisėtus grupės narių interesus, yra panašūs, tačiau, kaip jau buvo minėta, gali skirtis kiekvieno grupės nario individualūs reikalavimai atsakovui.

Pastaruoju požiūriu, jog asociacija pateikia asociacijų ieškinį teismui gindama privačiuosius teisės subjektus, o ne atstovauja asociacijos narius remdamasi viešojo intereso gynimo principais ir vadovaujasi dauguma Vokietijos teisininkų. Tačiau tokiu atveju, asociacijų ieškinyje įgyja procesinio bendrininkavimo instituto bruožų, kai teismas išnagrinėjęs bylą priima sprendimą kelių ieškovų naudai, nurodydamas, kuri sprendimo dalis liečia kiekvieną iš grupės narių, be to pagal paties proceso esminius bruožus bei bendrininkavimo atsiradimo pagrindą, šis procesas grupės nariams nėra privalomas, galimi individualūs procesai. O grupės ieškinio ypatumai pasireiškia asociacijų ieškinyje, kadangi asociacijų ieškinyje perima daugumą grupės ieškinio ypatumų, taikomų ir kitose kontinentinės teisės sistemos valstybėse:

- 1) Grupės atstovo buvimas;
- 2) Bendras grupės reikalavimas, sudarantis grupės ieškinio pagrindą ir dalyką;
- 3) Priimto sprendimo galia visai grupei¹⁴⁴.

Kontinentinėje Europoje grupės ieškiniai, kaip didelės asmenų grupės (vartotojų) pažeistų teisių ar teisėtų interesų gynybos priemonė yra laikomas civilinis procesas, kurio inicijavimo teisė priklauso tam tikroms institucijoms ar organizacijoms. Dažniausiai šiomis organizacijomis būna

---

¹⁴³ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 49 straipsnis.

vartotojų teises ginančios asociacijos, ginančios ne privačius, o viešuosius interesus. Vartotojų asociacijų procesinė veikla niekada nebūna nukreipti į privačių asmenų interesų gynimą, tuo tarpu, individualaus ginčo teiseną grupės nariams kontinentinės teisės sistemoje, kaip ir bendrojoje teisėje, visada yra paliekama, nepriklausomai nuo bet kokio grupės proceso inicijavimo teisme, tuo pačiu kaip ir kitų grupės narių pagrindu. Nuspręsti, ar ginčo teiseną nusprendęs dalyvauti civiliniame procese asmuo turi tam tikrus skirtingus reikalavimus nuo tuo pat metu lygiagrečiai vykstančio grupės ieškinio proceso, privalo teismas, išeidamas iš kaip jau minėjome anksčiau – proceso teisingumo, koncentruotumo ir efektyvumo principų.

Grupės ieškinių civilinio proceso įvedimo į nacionalinę proceso teisę klausimas jau nebe pirmą dešimtmetį kankina Vokietijos, Prancūzijos, Švedijos, Suomijos, Norvegijos bei visos eilės kitų, įskaitant ir Lietuvos šalių teisės mokslininkus. Ir tuo pat metu kyla klausimas, kodėl kontinentinėje Europoje nėra naudojamas turtinis grupės ieškinys, kai tuo tarpu, daugelis kitų šalių yra įsivedusių šį civilinio proceso teisės institutą. Nors procesinių teisės normų, reglamentuojančių turtinius grupės ieškinius projektai jau buvo svarstomi ir Europos valstybių parlamentuose bei teismuose, tačiau Europos Sąjungos lygmeniu, turtinis grupės ieškinys iki šiol „niekaip neišėina į kitą pusę nuo Lamanšo“¹⁴⁵ (už Didžiosios Britanijos ribų).

Beveik visose Europos valstybėse egzistuoja grupės ieškinio institutas, tačiau jo egzistavimo iš esmės civilinio proceso teisė nepripažįsta, kadangi grupės ieškinys ne egzistuoja kaip atskiras civilinio proceso institutas, visa savo apimti bei atitinkant visus grupės ieškiniui keliamus reikalavimus, tačiau yra pripažįstamas kaip tam tikros grupės ieškinio užuomazgos nacionalinėje civilinio proceso teisėje, kurios pagrinde kyla iš poreikio saugoti ir ginti viešąjį interesą.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, grupės ieškinio pagrindiniai sudedamieji elementai turi būti: grupės asmenų reikalavimo bendrumas; grupės asmenų atstovo buvimas bei dalyvavimas visame bylos nagrinėjimo procese; teismo sprendimas, kurio teisinė galia veikia absoliučiai visus grupės narius. Šios sudedamosios dalys jau buvo minimos šiame darbe, kaip Brazilietiškojo grupės ieškinio modelio privalomieji sudėties elementai. Ši grupės ieškinio sudėtis iš esmės skiriasi nuo bendrosios teisės sistemos valstybių, tačiau kita vertus ji ir yra priimtinausia visos kontinentinės Europos civilinio proceso teisei, siekiant apibrėžti turtinį grupės ieškinio institutą. Kaip yra pasakęs vienas Švedijos teisės mokslininkas, Henrikas Lindblomas: „turtiniai grupės ieškiniai yra labai reikalingas civilinio proceso teisės institutas, juos naudojant ten, kur teisingumas yra bejėgis savo bet kuria kita

---

¹⁴⁴ Gidi A., Class Actions in Brazil – A model for Civil Law Countries // The American Journal of Comparative Law. 2003. Vol. 51.

¹⁴⁵ Аболонин Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.

procesine forma¹⁴⁶ (turima omenyje galimybę, priteisti atsakovų padarytą žalą teisės pažeidimais, turinčiais masinį pobūdį).

Be to, kai kurios Europos valstybės jau yra šiek tiek pažengusios į priekį sudarant teisinės-procesines galimybes atlyginti turtinę žalą, padarytą didelei grupei asmenų. Norvegijos ir Prancūzijos civilinio proceso teisės normos numato galimybę didelei grupei asmenų pareikšti grupės ieškinį dėl materialinės teisės normomis reglamentuotos žalos padarymą. Tam tikros organizacijos, atstovaudamos savo narių interesus, minimaliai, dviejų didelės asmenų grupės prašymu, gali kreiptis į teismą dėl žalos, patirtos besikreipiančiųjų grupės asmenų, atlyginimo. Panaši formuluotė yra nurodyta ir LR CPK 49 straipsnyje¹⁴⁷, kuriame leidžiama tam tikroms organizacijoms kreiptis į teismą su grupiniu ieškiniu, tačiau vienintelis skirtumas – Lietuvoje į teismą su pareiškimu dėl grupinio ieškinio galima kreiptis tik ginant viešąjį interesą, o grupės ieškinyje dėl didelės grupės asmenų turtinių-teisinių interesų patenkinimo, šiuo metu galiojančiame civilinio proceso kodekse nėra numatytas. Įstatyme yra užsimenama tik apie teismo sprendimą kelių ieškovų naudai arba prieš kelis atsakovus. „Priimdamas sprendimą kelių ieškovų naudai, teismas nurodo, kuri sprendimo dalis yra susijusi su kiekvienu iš jų, arba nurodo, jog išieškojimo teisė yra solidari¹⁴⁸“.

Pabaigai, apie kontinentinės Europos pastangas įsivesti turtinį grupės ieškinį norėtųsi pridurti, jog pastaraisiais metais vis labiau plečiantis Europos Sąjungai bei vis labiau Europos Sąjungos teisės normoms integruojantis į nacionalines teisės sistemas atsiranda vis daugiau sąlygų kilti ginčams pačioje Europoje, kurie liestų dideles asmenų grupes. Be to, reiktų pažymėti, jog teisinėje literatūroje labai dažnai yra išreiškiamas mokslininkų-teisininkų požiūris, jog kontinentinė Europa priešinasi turtiniams grupės ieškiniams dėl savo romanų-germanų teisinės sistemos bruožų bei individualizuotos ieškininės teisenos civiliniame procese taikymo prioriteto.

---

¹⁴⁶ Lindblom & Watson. Op. Cit. P.71. http://www.saflii.org/za/other/zalc/report/1998/5/1998_5-BIBLIOGR.html
Prisijungimas. 2007-09-11.

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 49 straipsnis.

IŠVADOS

Vadovaujantis šio darbo pradžioje užsibrėžtais tikslais ir išsikeltais uždaviniais, atskleisti bei nustatyti grupės ieškinio teisinio instituto naudojimo ypatumus Lietuvos ir užsienio šalių civiliniame procese ir pateikti lyginamąją grupės ieškinio ypatumų analizę bendrojoje bei kontinentinėje teisės sistemose, galima formuluoti tokias išvadas:

- 1) Norint analizuoti grupės ieškinį, kaip vieną iš civilinėje proceso teisėje numatytų ieškininės teisenos būdų, reikalinga apskritai apibrėžti paties ieškinio teisinį institutą, nustatant sąvoką ir vietą civilinio proceso teisėje. *Ieškinys* – civilinio proceso teisės nustatyta tvarka surašytas pareiškimas teismui dėl asmens ar grupės asmenų teisių ar teisėtų interesų pažeidimo bei prašymas tas pažeistas teises ar interesus tiems nustatytiems ar nenustatytiems asmenų ratui, atstatyti. Šis apibrėžimas buvo nustatytas, analizuojant teisinę literatūrą bei civilinio proceso teisės aktus. Grupės ieškinio sąvokos apibrėžimo LR CPK nepateikia, todėl remiantis Lietuvos ir užsienio civilinio proceso teisės mokslininkų darbais, buvo suformuluota grupės ieškinio sąvoka, aktuali mūsų nacionalinei teisei. Taigi, grupės ieškinį galima būtų apibrėžti kaip tam tikrų įstatymo įgaliotų subjektų teisė, siekiant apginti žalinga veika atsakovų daromą žalą viešajam interesui, kai yra pažeidžiamos neapibrėžtos asmenų grupės teisės ar teisėti interesai. Teismo priimtas sprendimas tampa įpareigojančiu visai grupei bei įsiteisėjęs įgyja *res judicata*¹⁴⁹ galią proceso šalims.
- 2) Grupės ieškinys – civilinio proceso teisės institutas, kurio pagalba yra ginami viešieji interesai, atstovaujant valstybinės valdžios įgaliotiems asmenims arba tam tikros grupės asmenų interesai per vieną ar kelis savo atstovus. Šis grupės ieškinio apibūdinimas – tiksliausiai nusako grupės ieškinio esmę Lietuvos civilinio proceso teisėje. Tą pačią išvadą galima padaryti ir apie kitų kontinentinės teisės sistemos taikomus grupės ieškinio ypatumus. Kontinentinėje teisėje grupės ieškiniu yra ginami viešieji interesai (išskyrus tik kelias šiame darbe minimas šalis, kuriose grupės ieškinys taikomas didesne apimtimi) ir nėra turtinio grupės ieškinio. Tuo tarpu, bendrojoje teisėje, nors ir aukštinamas viešasis interesas civiliniame procese, tačiau šis viešasis interesas yra apsprendžiamas materialine gerove, todėl bendrojoje teisėje – pagrindinis grupės ieškinio ypatumas – turtiniai reikalavimai (turtinis grupės ieškinys).

---

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 //Žin., 2002. Nr. 36-1340, 274 straipsnio 1 dalis.

¹⁴⁹ Pagal šį principą, įsiteisėjęs teismo sprendimui, šalys netenka teisės jį ginčyti, praranda galimybę tą patį ginčą perduoti iš naujo spręsti teismui ar kitai institucijai. *Res judicata* principą labai plačiai yra išanalizavęs E. Krivka savo

- 3) Grupės ieškinys taip pat pasižymi originalumu, apjungdamas savyje ir procesinio bendrininkavimo, ir procesinio atstovavimo elementus. Taigi, grupės ieškinio instituto paskirtis civilinio proceso teisėje susijusi su galimybe suteikti didelei asmenų grupei su tapačiais reikalavimais bei atstovaujamiems vieno ar kelių subjektų apginti savo teises ir teisėtus interesus. Todėl galime teigti, jog grupės ieškinys – tai sintezė tarp dviejų civilinės proceso teisės institutų – procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo, tik pagal grupės ieškinį nėra į procesą įtraukiami visi bendrininkai ir nėra reikalavimo dėl formalaus grupę atstovaujančių asmenų įpareigojimo.
- 4) Ieškant grupės ieškinio efektyvaus panaudojimo skirtingose teisinėse sistemose, taip pat galima padaryti išvadą. Kadangi kontinentinėje Europoje nuo seno galioja romanų-germanų teisinė sistema, o pačios Europos valstybės nėra labai didelės, kontinentinėje teisėje yra pripažįstama individualios teisenos viršenybė prieš grupinius procesus. Tačiau ir Europos Sąjungai, ir kitiems pasaulyje veikiančioms globalizuojantiems veiksniams, kontinentinėje teisėje vis žymesnis darosi ne tik grupės ieškinys, ginantis viešąjį interesą, bet ir turtinis grupinis ieškinys. Tuo tarpu bendrojoje teisėje – atvirkščiai. Vis dažniau užsimenama apie viešuoju interesu paremtus civilinio proceso santykius.
- 5) Taigi, išanalizavus šiame darbe panaudotą medžiagą, galime sutikti (su tam tikra išlyga) su darbo pradžioje iškelta hipoteze, dėl to, ar grupės ieškinys – pakankamai efektyvi didelės grupės asmenų teisių ir teisėtų interesų gynybos priemonė, ar ne. Viena ir pagrindinė išlyga grupės ieškiniui – šis teisės institutas dar nėra pakankamai išstudijuotas ir lengvai pritaikomas viso pasaulio civilinio proceso teisėje. JAV, kaip klasikinio grupės ieškinio valstybėje vis dažniau išgirstama kritika grupės ieškiniui dėl nepakankamo viešojo intereso reglamentavimo, tuo tarpu kontinentinėje teisėje – dėl nereglamentuojamų reikalavimų tenkinimo pagal turtinį grupės ieškinį.
- 6) Lietuvos civilinio proceso teisėje grupės ieškinio instituto tikslesnio reglamentavimo vis dar labai trūksta, tačiau analizuojant esamą situaciją, matomos tendencijos, jog į grupės ieškinį yra žiūrima teigiamai ir rengiami teisės aktai (jų pakeitimai), kurie galbūt ir paskatins greitesnį šio civilinio proceso instituto vystymąsi.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės Žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės Žinios. 2000, Nr. 74-2262;
3. Lietuvos Respublikos Civilinis proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. Įstatymu Nr. IX-743 // Valstybės Žinios. 2000, Nr. 74-2262;
4. Lietuvos Respublikos Vartotojų teisių gynimo įstatymas // Valstybės Žinios. 1994, Nr. 94-1833;
5. Lietuvos Respublikos Vartotojų teisių gynimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės Žinios. 2006, Nr. 17-594;
6. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės Žinios. 1995, Nr. 40-987;
7. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 98/27/EB, Dėl teismo draudimų ginant vartotojų interesus // Directive 98/27/EC of the European Parliament and of 19 May 1998 on injunctions for the protection of consumers' interests // Official Journal. L'1998, Nr. 166-51.
8. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5,27,49,83,274,275,296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 96 (1) straipsniu įstatymo projektas, 2006-12-22 Nr.1968 // Prisijungimo laikas 2007-11-20.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289618&p_query=&p_tr2=

Specialioji literatūra:

1. Kleinys. S., Klimavičius. J. Paulauskas. J. Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000 m.
2. Kuzavinas. K. Lotynų-Lietuvių kalbų žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996 m.
3. Virginija Bogušienė ir kiti. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Alma littera, 2005 m.
4. Laužikas. E., Mikelėnas. V., Nekrošius. V. Civilinio proceso teisė. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003 m.
5. Laužikas. E., Mikelėnas. V., Nekrošius. V. Civilinio proceso teisė. II tomas. Vilnius: Justitia, 2005 m.
6. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2001.
7. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2002.

8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Trečioji knyga. Vilnius: Justitia, 2002.
9. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003. T.1.
10. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2004.
11. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. Antroji dalis. Vilnius: Justitia, 2005.
12. Mikelėnas. V. Civilinis procesas. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 1997.
13. Nekrošius V. Civilinis procesas: Koncentruotumo principas ir joi įgyvendinimo galimybės. Vilnius: Justitia, 2002.
14. Vaišvila. A. Teisės teorija. Vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.
15. Krivka. E. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos proceso kodekse // Jurisprudencija. 2003. T.37 (29)
16. Krivka. E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje // Jurisprudencija. 2004. T.52 (44).
17. Krivka. E. Res judicata principo įgyvendinimo grupės ieškinių procese problemos // Jurisprudencija. 2004. T.53 (45).
18. Krivka. E. Grupės ieškiny s – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė // Jurisprudencija. 2007. T.4 (94).
19. Carp. R.A., Stidham. R. Judicial Process in America. Washington: Congressional Quarterly Inc., 1990.
20. Charles. E.F., Rickett&Thomas. G.W.Telfer. International Perspectives on Consumers Access to Justice. Cambridge: 2003.
21. Federal Rules of Civil Procedure. 2007 Edition. Anderson Publishing Co, 2007.
22. Harrey. B.W., Parry. D.L. The Law of Consumer Protection and Fair Trading. London, Edinburgh, Dublin: Butterworths, 2000.
23. Gidi. A., Class Actions in Brazil – A Model for Civil Law Countries // The American Journal of Comparative Law. 2003. Vol.51.
24. Hensler. D.H. Revising The Monstre: New Myths and Realities of Class Action and Other Large Scale Litigation // Duke Journal of Comparative & International Law. 2001. Spring/Summer, Number 2, Volume 11.
25. Vice-Chairman C. L. Multi-Party Rules: US; Canada; Australia and UK // International Business Lawyer. 1998. February.

26. Lindblom. P.H. Group Actions and the Role of the Courts – A European Perspective. Forum Internacional. 1996. May.
27. Mulheron. R., The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective. Oxford: Hart, 2004.
28. Europe Gets Litigious // Legal Times, May 23, 2005, Vol. WWVIII, No.21.
29. Пучинский В.К. Гражданский процесс зарубежных стран. Москва: Зерцало. 2007 г.
30. Аболонин Г.О. Групповые иски. Москва: НОРМА, 2001г.
31. Батаева Н.С. Необходимо ввести институт группового иска // Российская юстиция. 1998. Но.10.
32. Гражданский процесс. Под.ред. Ярков. 3-е издание. Москва: 2000г.
33. Гражданский процесс. Учебник. Под.ред. Мусина В.А., Чечиной Н.А., Чечота, Д.М. Москва:Прспект, 1997г.
34. Решетникова И.В., Ярков В.В. Гражданское право и гражданский процес в современной России. Москва: НОРМА, 1999г.
35. Ильинская И.М, Лесницкая Л.Н. Судебное представительство в гражданском процессе. Москва: 1964.
36. Колесов П.П. Групповые иски в США, Москва: 2004.
37. Треушников, М.К. Российский юридический журнал. 1997. Но.2, С.150-151.
38. [Class Action in Italy: A Bill Under Discussion](http://files.meetup.com/367722/04_10_25_NCTM.pdf) // http://files.meetup.com/367722/04_10_25_NCTM.pdf
39. The Notice of Chitwood & Harley Law firm // http://findarticles.com/p/articles/mi_m0EIN/is_2002_July_17/ai_89137727
40. Linda A. Willett, U.S.-Style Class Action in Europe: A Growing Threat? 2005 // http://www.nlcpi.org/books/pdf/BRIEFLY_Jun05.pdf
41. Implementation of Directive 93/13/EEC in Austria // http://europa.eu.int//comm/competition/antitrust/others/private_enforcement/national_reports/austria_en.pdf
42. Implementation of Directive 93/13/EEC in Germany // http://europa.eu.int//comm/competition/antitrust/others/private_enforcement/national_reports/germany_en.pdf
43. Implementation of Directive 93/13/EEC in Sweden // http://europa.eu.int//comm/competition/antitrust/others/private_enforcement/national_reports/sweden_en.pdf

44. Implementation of Directive 93/13/EEC in Portugal // http://europa.eu.int//comm/competition/antitrust/others/private_enforcement/national_reports/portugal_en.pdf
45. Implementation of Directive 93/13/EEC in France // http://europa.eu.int//comm/competition/antitrust/others/private_enforcement/national_reports/france_en.pdf

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: grupės ieškinys, kontinentinė teisė, bendroji teisė, viešasis interesas.

Šio darbo tikslas – pateikti grupės ieškinio analizę kontinentinės ir bendrosios teisės sistemos valstybėse. Darbą sudaro trys dalys. Pirmoje dalyje siekiama nustatyti grupės ieškinio sąvoką ir šio instituto vietą civilinio proceso teisėje. Antroje darbo dalyje yra bandoma atriboti grupės ieškinį nuo kitokios civiliniame procese taikomos teisenos rūšių. Trečioje darbo dalyje yra siekiama nustatyti skirtumus tarp bendrojoje ir kontinentinėje teisėje naudojamo grupės ieškinio.

Šio darbo tikslas – pateikti grupės ieškinio analizę kontinentinės ir bendrosios teisės sistemos valstybėse. Taip pat bandoma išanalizuoti bei pateikti grupės ieškinio instituto požymius, būdingus skirtingoms šalims. Darbo pagrindą sudaro Lietuvos civilinio proceso teisės doktrinos analizė bei grupės ieškinį reglamentuojančių normų nustatymas. Be to, siekiama išanalizuoti ir kitų šalių teisinę praktiką, siekiant nustatyti civiliniame procese, sprendžiant grupės ieškinį išskylančius sunkumus bei ieškant tinkamų ginčo ieškinio sprendimo būdų. Darbą sudaro trys dalys. Pirmoje dalyje siekiama nustatyti grupės ieškinio sąvoką ir šio instituto vietą civilinio proceso teisėje. Antroje darbo dalyje yra bandoma atriboti grupės ieškinį nuo kitokios civiliniame procese taikomos teisenos rūšių. Trečioje darbo dalyje yra siekiama nustatyti skirtumus tarp bendrojoje ir kontinentinėje teisėje naudojamo grupės ieškinio. Darbo pabaigoje daromos išvados, jog LR CPK reikalinga tobulinti bei priimti atitinkamus grupės ieškinio proceso pakeitimus.

SUMMARY

Keywords: class action, civil law, common law, public interest.

The purpose of this writing is to discover and analyze substantial differences and the main features of civil law and common law group actions. This work consists of three parts. The class action procedure system and the definition of group action are being discussed on the first part of this work. The differences between group action and other civil procedural differences are examined on the second part. And on the last part the main peculiarities of the class action between common law and civil law are being determined and examined.

The purpose of this writing is to discover and analyze substantial differences and the main features of civil law and common law group actions. Also there we are trying to give analysis, to determine possible solutions and main base of group action in different countries. The basis of this writing is constructed of substantial and on Lithuanian civil process doctrine not discussed questions related to group action. Also we are trying to analyze foreign legal practice, to find solutions how to eliminate main obstructions in group action process. This work consists of three parts. The class action procedure system and the definition of group action are being discussed on the first part of this work. The differences between group action and other civil procedural differences are examined on the second part. And on the last part the main peculiarities of the class action between common law and civil law are being determined and examined. The substantial conclusion is that Lithuanian civil law and rules of class action of The Code of Civil Procedure of Lithuania are still inconsistent and still in need to be reexamined and largely improved.